

2.4 KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA

ÚVOD

Foto Pohled na historické jádro od Strahovského kláštera dokumentuje kromě jedinečné urbanistické a architektonické scénérie i výrazné terénní itvary městské krajiny, včetně vltavského meandru

Praha je postupně se rozšiřující aglomerací celé řady sídel od jejího historického jádra až po nezastavěná území při jejím okraji. Toto území, jehož rozloha činí 49 644 ha, zahrnuje celou řadu charakteristických hodnot, které je nutné při jeho dalším rozvoji respektovat a některé z nich dokonce zachovat v nezměněném stavu. Jde o hodnoty přírodní, které se lidskou činností transformovaly do kulturní krajiny, a zejména o hodnoty kulturní vzniklé stavební a výtvarnou činností odrážející se v urbanistickém vývoji města, architektuře včetně technických objektů a v neposlední řadě v zahradní tvorbě, drobných stavbách, sochařské výzdobě, technických stavbách stavebních, doplňcích a městském mobiliáři. Souhrnem těchto hodnot rozumíme městskou kulturní krajinu, jejíž hodnota spočívá v uchování genia loci tohoto prostředí vytvořeného různými výtvarnými záměry, případně v rámci historického procesu rostlé struktury města. Příkladem špatného zásahu do kulturních hodnot městské krajiny jsou různé implantáty hotových stavebních prvků globálního charakteru, jako jsou různé objekty McDonald's, Disney landy, prefabrikované stánky, reklamní tabule apod. Negativní dopady mají i technické stavby, především dopravní, které sice vycházejí z obecně platných předpisů a technických norem, bohužel nerespektují charakter místního prostředí. Svými parametry odpovídají možnostem volné krajiny a nerespektují intimitu městského prostoru. Zde by měla platit zásada, že parametry těchto staveb se přizpůsobí danému prostředí a nikoli naopak. Nejpalčivějším problémem je však vliv novostaveb na kulturní hodnoty města zejména z hlediska jejich objemu, výšky, měřítka a umístění v prostorové scénérii města. Stavební vývoj města není možné zastavit, město ani jeho části není možné zakonzervovat, není možné zastavit vývoj architektury a urbanismu, a proto je tomuto problému věnována největší pozornost. Každé nové dílo však, i při svobodném vyjádření výtvarného názoru a užití nových technologií, musí respektovat prostorové vztahy daného místa a nechovat se jako izolovaný solitér bezohledný ke svému okolí. Hranice mezi svobodným vyjádřením výtvarných záměrů i ekonomickými požadavky investorů a mezi požadavky na respektování prostoru, v němž se dílo realizuje, jsou často velmi subjektivní a křehké. Proto je nutné proces posuzování vlivů novostaveb na kulturní hodnoty města co nejvíce objektivizovat použitím progresivních modelových a zobrazovacích metod a také sjednocením hodnotitelských kritérií a ustanovením zodpovědné hodnotitelské instituce vybavené dostačujícími pravomocemi.

Foto Pohled na historické jádro z Letné s historickými dominantami Starého Města

Tab. Významná data a události v historii Prahy

Paleolit	první doložené sídliště v pražské kotlině
700 000 - 600 000 př. n. l.	
700 př. n. l.	keltské osídlení Čech
880–890	založení Pražského hradu jako trvalého sídla přemyslovských knížat
885	vznik prvního křesťanského kostela na Pražském hradě
970	založení kláštera u kostela sv. Jiří na Pražském hradě
973	založení pražského biskupství
1070	přenesení sídla knížete z Pražského hradu na Vyšehrad
1135	pravděpodobný začátek prací na kamenném mostě za vlády Soběslava I.
1140	návrat sídla panovníka z Vyšehradu na Pražský hrad
2. pol. 12. stol.	vznik Týnského dvora, Ungeltu
1158–1172	stavba Juditina mostu
1231–1240	stavba opevnění Starého Města
1232–1234	osídlení prostoru kolem kostela sv. Havla
1270	vznik Staronové synagogy
1257	Přemysl Otakar II. založil na levém břehu Vltavy Menší Město, pozdější Malou Stranu
1287	sjednocení Starého Města
kolem 1320	založení Hradčan
21. 11. 1344	položení základního kamene gotické katedrály sv. Víta na Pražském hradě
8. 3. 1348	Karel IV. vydal zakládací listinu Nového Města pražského
7. 4. 1348	Karel IV. vydal zakládací listinu pražské univerzity
9. 7. 1357	Karel IV. položil základní kámen ke stavbě nového mostu
2. 6. 1541	velký požár Malé Strany, Hradčan a Pražského hradu
1583	Praha se stala trvalým sídelním městem císaře Rudolfa II.
21.- 22. 6. 1689	velký požár Starého a Nového Města, včetně židovského ghetta
1704–1 711	první etapa výstavby chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně
1707–1714	vznik barokní sochařské výzdoby Karlova mostu
1753–1775	přestavba západní části Pražského hradu
12. 2. 1784	spojení Starého Města, Nového Města, Hradčan a Pražského hradu v jedno město
1816	zahájena stavba kanalizace
1841	budování kamenných nábřeží
1845	průraz hradeb a výstavba první železniční trati
1850	připojení Židovského Města pod názvem Josefov
20. 7. 1874	počátek bourání pražských hradeb, které trvalo do 20. století
23. 9. 1875	začátek provozu městské koňské dráhy
1883	připojení Vyšehradu
1885	elektrifikace pouličního osvětlení
1886	vydání nového stavebního řádu pro Prahu
2.– 5. 9. 1890	stoletá voda
1893	vydání asanačního zákona
1893–1910	období asanace Prahy, výstavba nových čtvrtí za hranicemi města
6. 2. 1920	vydání zákona o Velké Praze
1929	dokončení výstavby katedrály sv. Víta
1971	prohlášení Památkové rezervace v hlavním městě Praze
1. 5. 1974	zprovoznění první linky metra
4. 12. 1992	zapsání Památkové rezervace v hlavním městě Praze (historického jádra Prahy) na Seznam světového dědictví UNESCO
2002	největší zaznamenaná povodeň v historii města

zdroj: koncept Management plánu Prahy

2.4.1 PRAHA Z HLEDISKA HISTORICKÝCH A KULTURNÍCH HODNOT

Historie osídlení na území hlavního města Prahy

Charakteristickou a velmi ceněnou kulturní hodnotou Prahy jsou zachované prvky jejího souvislého stavebního vývoje, spočívající v památkách na území historického jádra Prahy a celého stabilizovaného území města i v památkách okolních historických obcí, které se díky administrativnímu růstu dostaly na dnešní území hlavního města Prahy. Tyto památky mohou být povahy archeologické po zaniklých stavbách, nebo jde o dochované části původních staveb v existující zástavbě. U archeologických památek jsou důležité i užité či umělecké předměty dokládající způsob využití zaniklých staveb, případně celého osídlení. Praha je jedinečná právě tím, že jako jedno z mála historických velkoměst dosud uchovává téměř úplnou a zejména velmi širokou bázi památek dokládajících její více než tisíciletý vývoj. Proto je velmi důležité, aby v procesu dalšího stavebního vývoje města byly tyto památky plně respektovány, od archeologických nálezů po zachované cenné stavby i jedinečnou urbanistickou strukturu.

- Počátek osídlení na území města Prahy sahá již do paleolitu. Charakteristické pro vznik osídlení a vývoj města byl výběr místa v meandru Vltavy s chráněným brodem mezi ostrohem Hradčan a skálou Vyšehradu.
- První hradiště, založené za vlády knížete Bořivoje s kostelíkem Panny Marie, vzniklo v 9. století na levém břehu Vltavy a dalo tak základ Pražskému hradu. V roce 973 bylo založeno pražské biskupství se sídlem na Hradě, který se tak stal i církevním centrem. Pro Vyšehrad bylo významné období za vlády Vratislava II. (1061-2), který, jako první český král, sem přenesl své sídlo z Pražského hradu a založil zde kapitulou přímo podléhající papeži.
- Jádrem staroměstského osídlení se stal Týnský dvůr, příkopem opevněný areál v části dnešního Ungeltu, kde se shromažďovali cizí kupci se svým zbožím. Ve 12. století bylo na levém břehu Vltavy pod Hradem několik izolovaných osad. Na pravém břehu souvislá, rostlá městská zástavba mezi tržištěm a řekou. Jižním směrem, k Vyšehradu byly také jednotlivé osady, které se později integrovaly do struktury plánovitě založeného Nového Města. V té době prodělává velký rozvoj podhradí, nejprve na levém břehu a později na pravém, kam se přenesl zájem během 2. poloviny 12. století, díky úpadku kupeckých osad v malostranském a vyšehradském podhradí a rostoucímu významu staroměstského tržiště. V roce 1172 spojil oba břehy Vltavy Juditin most.
- Za vlády krále Václava I. v 13. století bylo opevněno Staré Město. V té době došlo k parcelizaci Většího Města (po roce 1230, kdy vzniklo Havelské Město).
- Na levém, malostranském, břehu byl vývoj pomalejší. Přemysl Otakar II. sem povolal v roce 1257 německé osadníky k založení „Nového Menšího Města“. Praha se stala dvojměstím. Koncem 13. století se začalo se systematickými navážkami, které zvedly terén o 2-3 metry. Přízemí tehdejších domů se tak přeměnila ve sklepy.
- Rozvoj a prosperita Prahy vzrostly s nástupem lucemburské dynastie za Jana Lucemburského a především za vlády jeho syna Karla IV. Karel IV. přenesl do Prahy sídlo Svaté Říše Římské, 1348 dle svého velkorysého konceptu založil Nové Město a univerzitu. Bylo započato s výstavbou opevnění Nového Města a v roce 1360 s opevněním Menšího Města (Malé Strany). V roce 1356 byla zahájena stavba nového kamenného mostu. Na území Nového Města vzniklo v období 1347-1360 šest klášterů.
- Další rozvoj města se soustředil na Pražský hrad. Za vlády Vladislava II. Jagellonského byl dle Benedikta Rejta vystavěn Vladislavský sál s jezdeckým schodištěm, severní křídlo královského paláce a královská oratoř v chrámu sv. Víta. V období renesance za vlády habsburského arciknížete Ferdinanda byla založena Královská zahrada s Letohrádkem královny Anny.
- Renesanční sloh se začal uplatňovat také v malostranském podhradí po velkém požáru v roce 1541, kde bylo mnoho pozemků ve vlastnictví bohatých měšťanů a šlechty. Do Starého a Nového Města pronikla renesance ve druhé polovině 16. století. Za vlády Rudolfa II. bylo dostavěno severní křídlo Pražského hradu, vybudován Španělský sál a galerie, s hradním křídlem byl spojen kostel Všech svatých. Praha se stala v této době významným evropským centrem zvláště poté, co sem natrvalo přenesl císař své sídlo (1576-1611). Za vlády Rudolfova bratra Matyáše Habsburského bylo dokončeno severní hradní křídlo a byla postavena monumentální hradní brána, první barokní stavba v Praze.
- Po bitvě na Bílé hoře nastal úpadek města, který vyvrcholil koncem třicetileté války. Před jejím koncem byla ještě Praha napadena švédskými vojsky, které obsadily levý břeh s Hradem. Nové stavební oživení v Praze přinesla snaha habsburských panovníků proměnit město v moderní pevnost. Práce byly zahájeny v roce 1654 a při nich byl např. Vyšehrad přeměněn na citadelu bez civilních obyvatel. Ve městě samém stavěli

především církevní stavitelé a šlechta monumentální paláce, kostely, kláštery a koleje v barokním slohu. Tento rozvoj na Starém Městě byl také umožněn rozsáhlým požárem v roce 1689.

- Velké škody způsobila Praze válka o habsburské dědictví v roce 1740 a následná sedmiletá válka, kdy byla asi třetina domů zničena a těžce poškozena, poničen byl i Pražský hrad. Proto za vlády Marie Terezie, která byla korunována v Praze v roce 1743, byly po roce 1753 na Hradě zahájeny rozsáhlé stavební práce pod vedením stavitele Mikuláše Pacassiho. Byly zasypany příkopy na západní straně, vytvořeno I. a II. nádvoří a postavena kaple sv. Kříže. Praha se však nestala sídlem panovníka a město jako takové spíše upadalo. Za vlády Josefa II., kdy byl vydán toleranční patent (v roce 1781), bylo v Praze zrušeno sedmnáct mužských klášterů, pět církevních špitálů, třicet pět kostelů a kaplí. Naopak byly budovány první státní charitativní nemocnice a sirotčince. Přes snahy o zvelebení města, které se projevily významnými počiny zasypání příkopů v místech dnešní ulice Na Příkopě (1760) a na Národní třídě (1781) a zřízení promenády s alejemi, nedošlo v Praze k významnému stavebnímu rozmachu.
- Výrazný rozvoj města nastal až počátkem 19. století, kdy se začala významně rozvíjet průmyslová výroba, a město se začalo rozšiřovat do blízkého okolí. Vyšší nároky na dopravu vyvolaly potřebu upravovat a budovat silnice (např. dnešní Chotkova), nové mosty (např. řetězový na místě dnešního mostu Legii) a železnice. Radikální zásahy do vymezení města nastaly po roce 1871, kdy se začaly bourat pražské hradby a po vydání asanačního zákona v roce 1893, kdy se zásahy začaly projevovat i uvnitř města, a sice nejvýrazněji v oblasti dnešního Josefova (býv. Židovského Města) a Vojtěžské čtvrti. Především asanace Židovského Města byla výrazným zásahem do urbanistické struktury, svým rozsahem však nedoznala zdaleka měřítek obdobných zásahů v jiných evropských městech. Podařilo se zachovat jednotlivé památky, především synagogy a integrovat je do nové zástavby, která kromě obytných domů přinášela i významné kulturní objekty, jako bylo Rudolfinum a Uměleckoprůmyslové muzeum, Národní divadlo, Muzeum hlavního města Prahy a Národní muzeum.
- Po uvolnění města z hradeb, které se začaly bourat r. 1871, nastal rozvoj dalších pražských předměstí, Vinohrad, Žižkova, Letné, Holešovic, Nuslí, Michle, Pankráce atd. Koncem 19. století byla tato předměstí propojena s centrem města pouliční elektrickou dráhou.
- K největšímu rozvoji Prahy a jejích předměstí nastalo po 1. světové válce. Jedním z příkladů významného urbanistického počínu je výstavba Dejvic podle regulačního plánu Antonína Engela (který zasáhl zásadním způsobem do pražského urbanismu návrhem na řešení celkového konceptu tzv. Nových Dejvic z části i Bubenče) v letech 1924-28. Podobně jako Dejvice vznikaly na okraji Prahy i další předměstí, z nichž jedno z nejvýznamnějších je Pankrác, kde se v Praze později uvažovalo o prvních pražských výškových stavbách. Státní regulační komise vypracovala a schválila regulační plán Pankráce (1929-1936). Dle tohoto návrhu bylo v prostoru Děkaný navrženo železniční nákladové nádraží, obytné budovy jsou navrženy nízkopodlažní. Do návrhu regulačního plánu byl mj. převzat návrh zástavby Zelené Lišky Pavla Janáka.
- V letech 1945–1980 vyrostla většina nových obytných částí Prahy. Nejprve to byly soubory a urbanistické celky vklíněné mezi starší zástavbu. Připravovaly se ale též rozsáhlé komplexy sídlišť na „zelené louce“, jakými jsou Jižní Město, Jihozápadní Město, Prosek, nebo Novodvorská. Hlavními kritérii formování těchto sídlišť byly požadavky panelové technologie, jejíž efektivita byla založena na organizaci výstavby a těžkopádných jeřábových drahách. Kritérium harmonie pohledového spolupůsobení s historickou zástavbou bylo potlačeno. Tak vznikly četné konflikty v pohledech, kde dochází ke konfrontaci s historickými dominantami.
- Po r. 1989, kdy byly nastartovány procesy obnovy historického jádra i dalších částí města, se objevila „krása Prahy“ a ta se rázem stala předmětem obdivu turistů, ale i zájmu investorů. K tomu jistě přispělo i zapsání PPR do Seznamu světového dědictví UNESCO v roce 1992. V historickém jádru Prahy nastal „stavební boom“, na kterém se podílel kromě soukromých investorů i stát a město. Stát a město se angažovaly především v oblasti renovací a obnovy významných kulturně-společenských objektů. Zájem investorů se kromě náročných rekonstrukcí historického stavebního fondu zaměřil také na nemnohé volné parcely, resp. proluky v historickém jádru města. Většina z nich je v současné době již zastavěna, případně na nich výstavba ještě probíhá.
- Specifickým fenoménem Prahy jsou také její pasáže, které byly rehabilitovány a obnoveny, řada z nich byla v poslední době nově postavena.
- Lze říci, že příležitosti pro větší stavební akce v historickém jádru jsou téměř vyčerpány. Nové stavební záměry se proto orientují na jiné plochy, které jsou dosud využívány jinými městskými funkcemi, nebo mimo historické jádro města. Probíhá decentralizace města a vznikají centra nová jako např. na Pankrácké pláni apod.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

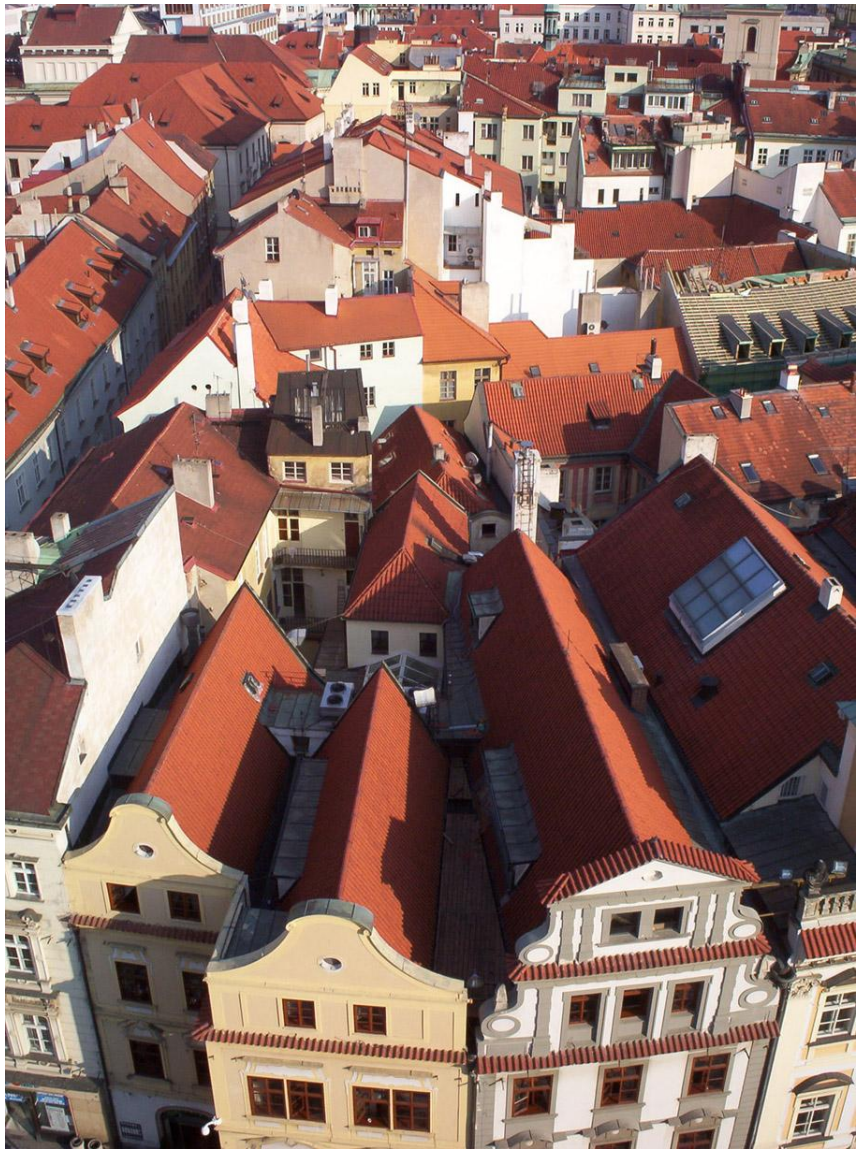

Foto Gotické parcely rostlé struktury Starého Města jsou patrné při pohledu na střechy z věže Staroměstské radnice

Dochovaná urbanistická struktura a pásma města

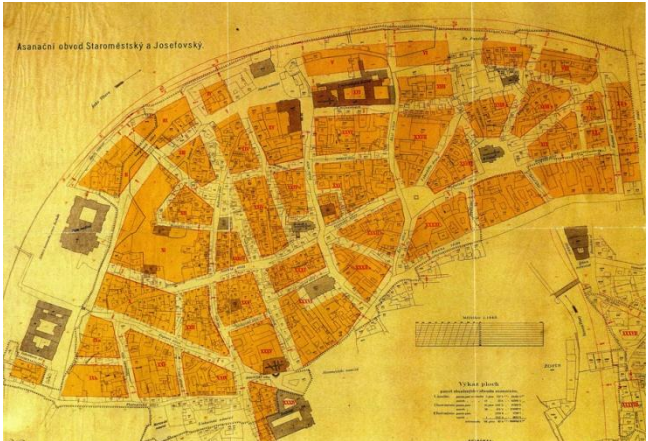
Praha je jedním z mála velkých měst v Evropě, kde se zachovala původní středověká urbanistická struktura v tak velkém a souvislém komplexu, jakým je historické jádro Prahy.

Z hlediska urbanistického vývoje jde o velmi významnou kulturní hodnotu, součást světového dědictví UNESCO. I navazující části města – čtvrti vzniklé v 19. století, jsou po urbanistické stránce zachovalé a strukturou i z kulturního hlediska velmi hodnotné. Velká území této zástavby se stala památkovými zónami. Rovněž vilové čtvrti počátku 20. století, jako jsou zahradní města i pozdější realizace např. osada Baba, jsou světově uznávanými urbanistickými počiny. Kromě toho jsou na území města Prahy také zachovalá jádra historických obcí, které jsou z urbanistického hlediska neopominutelnou kulturní hodnotou. Vysokou kulturní kvalitu urbanistických prvků města je nutné respektovat, a proto je území hlavního města Prahy rozděleno na jednotlivá pásma charakteristická koncentrací a charakterem funkcí a dále hustotou a typem zástavby. Pro tato jednotlivá pásma ovlivňující kulturní hodnoty Prahy intenzitou a strukturou zástavby i umístěním dominantních objektů s vlivem na vizuální scénu města je nutné stanovit regulační pravidla.

Jde o tato 4 pásma směrem od středu města:

- historické jádro města,
- vnitřní kompaktní město,
- vnější kompaktní město,
- vnější pásmo.

zdroj URM

Obr. Barevně zvýrazněná nová bloková struktura na asanačním plánu Starého Města a Josefova

Obr. Barevně zvýrazněná rostlá struktura na asanačním plánu Starého Města a Josefova

Místa významných událostí

Na území hlavního města Prahy došlo v průběhu více než tisícileté historie k řadě událostí, které více či méně ovlivnily a dosud ovlivňují kulturní rámec města a tím i její rozvoj. Jako upomínka na některé významné události vznikla řada památníků, z nichž některé se vtiskly i do urbanistické struktury města (např. památník bitvy na Bílé hoře) nebo měly alespoň vliv na architekturu, řešení veřejných prostranství apod. Paměť národa je důležitou kulturní hodnotou, která je významnou inspirací tvorby městského prostředí. K tomuto účelu byl zpracován soupis a grafické zákresy těchto míst významných událostí do mapy (jev UAP č. 19). Zpracovatelem prezentace jevu 19 je doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc., historik a archivář, ředitel Archivu hl. města Prahy

V prezentaci jsou uvedeny významné historické události politické, politickosprávní, vojenské, kulturně-politické a technickoinfrastrukturní povahy, životopisné a tvůrčí události spojené s pobytem a působením historicky významných osobností v Praze.

Prezentace obsahuje:

- Tabulkovou část, řazenou podle chronologie, místa, názvu lokality adresy lokality, číselníku městských částí
- Grafický výstup se zakreslením do map

zdroj URM

Válečné hroby a pietní místa

Na území hlavního města Prahy je více než 5 000 válečných hrobů a pietních míst, označujících místo skonu bojovníků odboje. Informace o jednotlivých místech těchto objektů jsou vedeny v podkladech MHMP. UAP k těmto podkladům dokumentuje jejich polohu v mapě kulturních hodnot 1 : 25 000, a v detailu centra 1 : 5 000.

Tato podkapitola je do UAP zařazena nově

zdroj MHMP

Praha - město kultury

Praha je díky geografické poloze v centru Evropy i střetávání se řady kultur již od raného středověku i díky intenzivnímu toku historických událostí doslova kulturní křižovatkou Evropy. Její význam spočívá v bohatství architektonického dědictví, úrovni a rozmanitosti „živého“ umění, kvalitě života jejích stálých obyvatel i návštěvníků, míře rozvoje vzdělanosti, váze a dosahu kulturních vlivů, jimiž česká metropole působí na okolní svět.

Historický odkaz, hodnota historického dědictví a síla tradice zavazují k udržení a posílení jedinečného postavení Prahy jako uznávané kulturní metropole střední Evropy, jako město festivalů, výstav, kongresů a veletrhů. Bohatý kulturní život má v neposlední řadě pozitivní vliv na celkovou úroveň vzdělání obyvatel města, sehrává nenahraditelnou roli při prezentaci Prahy na mezinárodních fórech, je důležitým marketingovým nástrojem a ekonomickým stimulem. Rozmanitost kulturního života je jedním z významných rysů nezaměnitelné atmosféry Prahy, genia loci, kterou se Praha odlišuje od jiných světových metropolí. Proto by tato pestrost a rozmanitost měla zůstat předmětem cílené podpory jak ze strany státu, tak města a jednotlivých městských částí. Komponenty kulturního života města je možné specifikovat takto:

Kulturní subjekty

Orientačně je možné kulturní subjekty rozdělit na ty, jež jsou zřízené či založené městem nebo státem, dále na soukromé subjekty, zahraniční kulturní instituce a v neposlední řadě na skupiny umělců a jednotlivé umělce. Struktura i počet těchto institucí a jednotlivců, kteří vytvářejí celkovou bohatou kulturní nabídku v hlavním městě, jsou proměnlivé. Každým rokem například vznikají nová divadla a jiná zanikají. Místa některých tradičních kulturních institucí mění průběžně povahu své kulturní činnosti, např. bývalá kina se stávají divadly nebo kluby s pestrou nabídkou umělců a uměleckých žánrů. I v relativně stabilní infrastruktuře oblasti výtvarného umění vzniklo několik nových významných soukromých galerií, orientujících se převážně na aktuální trendy soudobé umělecké scény.

Kulturní projekty

Na území hlavního města Prahy probíhá každoročně velké množství kulturních akcí a projektů. Některé z nich se odehrávají v historickém jádru, některé mimo něj, v památkových objektech – v historických budovách, zahradách nebo na jiných veřejných prostranstvích, oblíbené pro hudební produkci jsou např. pražské ostrovy apod. Mezi nejvýznamnější události tohoto druhu patří Art Prague, Czech Press Photo, Česká taneční platforma, Designblok, Dny evropského filmu, Febiofest, Festival spisovatelů Praha, Fringe Festival Praha, Jeden svět, Khamoro, Letní Letná (festival pouličního divadla a cirkusů), Letní shakespearovské slavnosti, Letní slavnosti staré hudby, Mezinárodní knižní veletrh – Svět knihy, Mezinárodní varhanní festival, Prague bienale, Praha fotografická, Praha srdce národů, Pražská muzejní noc, Pražské jaro, Pražský podzim, Přelet nad loučkářským hnízdem, Sculpture Grande, Slovenské divadlo v Praze, Svatováclavské slavnosti, United Islands of Prague, Tanec Praha, 4+4 dny v pohybu a další.

Všechny tyto projekty a akce významnou měrou přispívají k oživení a zhodnocení objektů i městského interiéru a zároveň zajišťují kontinuitu a předávání zkušeností ve všech uměleckých oborech.

Mezinárodní spolupráce

V historickém roce 2000 – na přelomu tisíciletí se město Praha stalo nositelem významného kulturního projektu „Praha – evropská metropole kultury 2000“. Při této příležitosti proběhlo téměř 400 akcí živé kultury v nejrůznějších budovách, zahradách a na prostranstvích historického jádra, mnohé objekty byly zapsány do seznamu kulturních památek a proběhla jejich obnova.

Nezanedbatelná je také kulturní spolupráce mezi partnerskými městy Prahy, zejména spolupráce s Rigou (výměna umělců), Moskvou (Ruská sezona v České republice, Kulturní dny Moskvy v Praze a Prahy v Moskvě), Petrohradem, Kjótem (reciproční prezentace kultury v obou městech) a dalšími.

Pravidelně i příležitostně se zde konají divadelní a hudební festivaly, koncerty, výstavy, happeningy. Vysoká koncentrace kulturních institucí a událostí přispívá k pestré kulturní nabídce, v níž mají své důstojné místo i nejrůznější menšinové žánry a umělecky náročné projekty.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

2.4.2 URBANISTICKÉ A ARCHITEKTONICKÉ HODNOTY

Jednou z nejcharakterističtějších kulturních hodnot města Prahy je kromě urbanistické struktury také zachovalý stav její městské krajiny, včetně stavebních dominant v daném přírodně vytvořeném prostoru s hlavní osou Vltavy a výraznými přírodními dominantami Pražského hradu, Petřína, Vyšehradské skály, vrchu Vítkova a dalších vzdálenějších přírodních útvarů. Nemalou kulturní hodnotou jsou nezastavěné zelené svahy a ostrovy – komponenty kulturní krajiny města, vytvářející intimní rámec vnitřnímu prostoru historického jádra města, zejména Letenská pláň, Petřín, apod. Urbanistické hodnoty nedávné historie mají ovšem i městské čtvrti 19. a počátku 20. století i později založená sídliště, jejichž hodnota bývá vnímána až v určitém časovém odstupu. Mimo centrální oblast města jsou jako významná kulturní hodnota vnímána i jádra historických obcí, zejména tam, kde se dochovala v původní formě. Architektonické hodnoty pražských staveb jsou z celosvětového hlediska výjimečné, což mj. potvrzuje i zařazení Prahy na Seznam světového dědictví UNESCO. Jde o vysoce kvalitní architektonická díla od staveb raně románských po stavby funkcionalistické i soudobé. Velkou raritou jsou dochované kubistické stavby nebo funkcionalistická zástavba osady Baba, které jsou světově uznávány. Všechny tyto hodnoty mají své nezastupitelné místo vryté do podoby města a je nutné je respektovat i v jeho dalším rozvoji. Komponenty charakterizujícími uvedené kulturní hodnoty jsou:

Historické jádro Prahy

Historickým jádrem Prahy rozumíme její nejstarší území od původních osad na levém i pravém břehu Vltavy až po Karlovo založení Nového Města, to vše na území ohraničeném novoměstskými hradbami včetně objektů jejich barokní přestavby. Jde o tato území:

Hradčany a Pražský hrad

Národní kulturní památka Pražský hrad se nachází ve čtvrti Hradčany. Je symbolem města i českého státu od 10. století. Území, na kterém se rozkládá, bylo osídleno již v pravěku. Postupným stavebním vývojem tu vznikl rozsáhlý komplex palácových, církevních, fortifikačních a obytných staveb, nádvoří a zahrad. Nejvýznamnější z nich je katedrála sv. Víta, postavená na místě někdejší románské rotundy a posléze baziliky sv. Víta. Architekty gotické katedrály, dokončené až ve 20. století, byli Matyáš z Arrasu a Petr Parléř. Katedrála je pohřebištěm českých králů a českých zemských světců. Nachází se v ní hrob nejvýznamnějšího českého patrona sv. Václava, nad nímž byla vystavěna stejnojmenná kaple s bohatou malířskou výzdobou ze 14. a z počátku 16. století. V blízkosti kaple je situována komora, v níž jsou od roku 1791 uloženy české korunovační klenoty, symbol české státnosti. Po roce 1918 se Pražský hrad stal sídlem českých prezidentů. Razantní úpravy Hradu, vyplývající z potřeby naplnit jeho novou funkci, provedl slovinský architekt Josip Plečnik ve 20. a 30. letech 20. století.

Většina objektů Pražského hradu jsou unikátní památky se staletou historií. K nejdůležitějším patří Starý královský palác, románská bazilika sv. Jiří, gotická a renesančně přestavěná kaple Všech svatých, katedrála sv. Víta a letohrádek královny Anny, výjimečný příklad italské renesanční architektury na sever od Alp.

Malá Strana

Zástavba tohoto území hraje dominantní roli v panoramaticky pojímaném obrazu města. Obklopená prakticky ze všech stran velkými plochami zeleně vytváří do značné míry vizuálně autonomní celek. Charakter zástavby podhradí tvořený měřítkově velmi kontrastními formami zástavby je silně ovlivněn terénní konfigurací. Historické měšťanské domy nepravidelných forem vytvářejí podnož pro četné sakrální a palácové stavby vysoké historické a architektonické hodnoty. Typologie zástavby jejich pozemků tvoří barvitý, velmi individuálně se projevující vnitřní polosoukromý svět dvorů. Jeho komplementem jsou četné zahrady související především s paláci. Uliční síť je formována terénem. V dolní, plché části je pro ni typické silné zastoupení menších náměstí a plácek spojených kratšími uličními úseky.

Staré Město a Josefov

Současná podoba zástavby je nejednotná. Území, rozprostírající se podél Královské cesty, má dodnes, přes četné přestavby jednotlivých domů z různých období, charakteristickou středověkou podobu. Typologie domů založených nejčastěji na gotických parcelách nebo na sloučených pozemcích vytváří vlastní, od okolí oddělné dvory, mnohde propojené do rozsáhlé soustavy domovních průchodů. Charakteristická nepravidelnost zástavby vytváří velmi barvitě prostředí. V oblasti kolem Betlémského a Haštalského náměstí došlo k výraznějším přestavbám především na konci 19. století. Nový model činžovních čtyř až pětipatrových domů, vytvářejících domovní bloky se společným vnitroblokovým prostorem, se v asanačních spárách setkává se starší zástavbou a vytváří prostorově i architektonicky zajímavé, mnohde až bizarní situace. Místa jsou v zástavbě patrné i odlišné nivelety terénu, který byl postupně navyšován (např. okolí kostela sv. Haštala).

V okolí bývalého hradebního pásu, dnes staroměstského okruhu, došlo na přelomu 19. a 20. století k výrazným přestavbám. Vznikla zde moderní zástavba velkoměstského typu, která dodnes výrazně převyšuje zástavbu staroměstskou.

Svébytnou částí je Josefov, kde byla po asanaci původní zástavby výrazně pozměněna uliční síť a odstraněna zástavba nahrazena architektonicky, typologicky i volumetricky jednotnou eklektickou zástavbou domovních bloků.

Z hlediska výškové charakteristiky zástavby zde existuje, podobně jako na Malé Straně, výrazně dynamický poměr mezi plošnou zástavbou a jejími především sakrálními dominantami. Bloková zástavba stejně jako její střešní rovina jsou výškově nevyrovnané a tvarově velmi pestré.

Uliční síť a její podoby jsou neméně pestré než okolní zástavba, vyvolávají nevšední prostorové zážitky. Organicky se vinoucí trasy ulic jsou svědectvím nejstarších etap vývoje města a nesou v sobě dynamické tvary zaniklých cest. Mnohde byly uliční prostory v průběhu 19. a počátku 20. století rektifikovány a rozšiřovány.

Foto Staré Město a krajina, při pohledu z Letné vynikají zelené svahy Smíchova, Petřín a Vltava

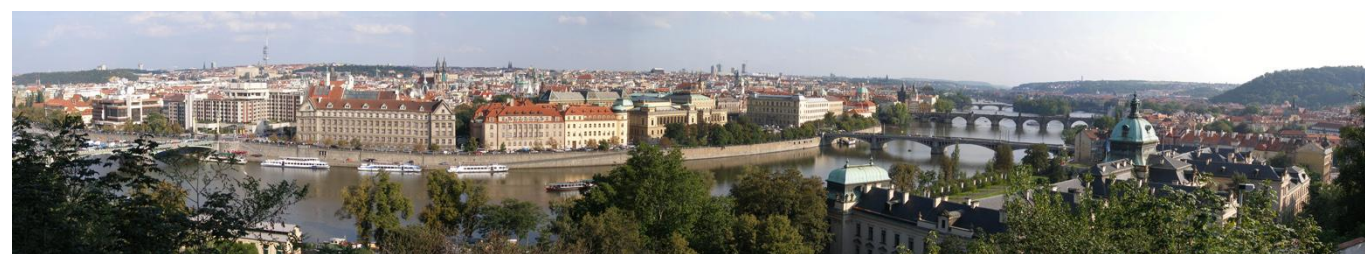

Foto Na pohledu od Hanavského pavilonu jsou patrné rozdíly mezi pravým, poměrně hladkým břehem Vltavy, oproti protějšnému členitému břehu s Divčímí hradky, Pavím vrchem a Petřínem. Na snímku je velmi výrazná Vltava s jejími mosty.

Nové Město

Zástavba Nového Města je heterogenní. Odpovídá jeho modernějšímu založení vytvářejícímu již pravidelné, rozsáhlé domovní bloky s prostornými dvory.

Pro zástavbu je charakteristické mísení staveb odlišných období a stylů. Zvláště v severovýchodní části, tzv. Petřské čtvrti a částečně i čtvrti Vojtěšské a Na Zderaze, se dochovala měřítkově velmi barvitá zástavba. Naopak pravidelnější formy existují v Jindřišské a Štěpánské části. Specifická je oblast okolí Václavského náměstí, kde došlo na přelomu 19. a 20. století k výrazné proměně měřítka a charakteru zástavby v souvislosti s „metropolizací“ centra Prahy.

V 19. století zde vyrostly i velmi významné veřejné stavby, které doplnily soustavu dominant této části města. Pro vztah dominant k okolní zástavbě platí, že jejich výšky nejsou k okolní zástavbě tak kontrastní, jako je tomu např. na Starém Městě. Některé se dokonce téměř ztrácejí v navýšené nové činžovní zástavbě (kostel sv. Vojtěcha, sv. Michala, sv. Klimenta a další).

Hladina zástavby je místy vyrovnaná, častěji však nesourodá. Střešní krajina je v mnoha případech obohacena architektonickými prvky, ale také problematicky poznamenána spontánními nástavbami či účelovými technickými zařízeními. Především v oblasti Václavského náměstí již převažují novodobé ploché střechy.

Vyšehrad a jeho podhradí

Vlastní citadela je vymezena mohutným hradebním systémem, který vymezuje území od města prakticky oddělené. Jeho rozvolněná a různorodá zástavba není městskou strukturu tradičního typu. Jde o území prakticky neobydlené s velkým podílem vzrostlé zeleně.

Území podhradí nemá rozsáhlejší pravidelnou zástavbu, jde o lokálně oddělené menší útvary obklopující vyšehradskou citadelu. Tato stavební jádra, tvořená převážně činžovními objekty konce 19. století, sledují částečně historickou uliční síť a vytvářejí neúplné formy blokové zástavby. Její výška poněkud oslabuje působení samotného vyšehradského okrsku, i když jde o standardní výstavbu tohoto období. Specifickým rysem zástavby jsou vilové a činžovní domy tzv. kubistického období české architektury.

Foto Pohled na město od Braníku umožňuje průhled celou pražskou kotlinou a ukazuje její dramatickou scénérii s výraznými terénními útvary i stavebními dominantami Hradčan a Vyšehradu. V pozadí hradba panelových sídlišť vysoko nad horizontem uzavírá prostor od severu

Jádra historických obcí na území města Prahy

Na celém území hlavního města Prahy je popsáno celkem 92 území historických jader původních obcí, které mají specifický význam pro další rozvoj města Prahy jak z kulturního, tak i památkového nebo urbanistického hlediska. Zachování historického charakteru zástavby těchto lokalit je důležité pro udržitelný rozvoj města, jeho kontinuitu a možnost identifikace nově vznikající zástavby s jeho kulturním prostředím. Dvě z těchto lokalit – Ruzyně a Stodůlky – jsou vyhlášenými památkovými rezervacemi a platí pro ně regulace a podmínky dané zákonem o státní památkové péči. Charakter těchto historických jader je dán dispozičně-urbanistickým utvářením původní obce, typem zástavby, nejvýznamnějšími objekty, stářím zástavby a v neposlední řadě dochovaným stavem.

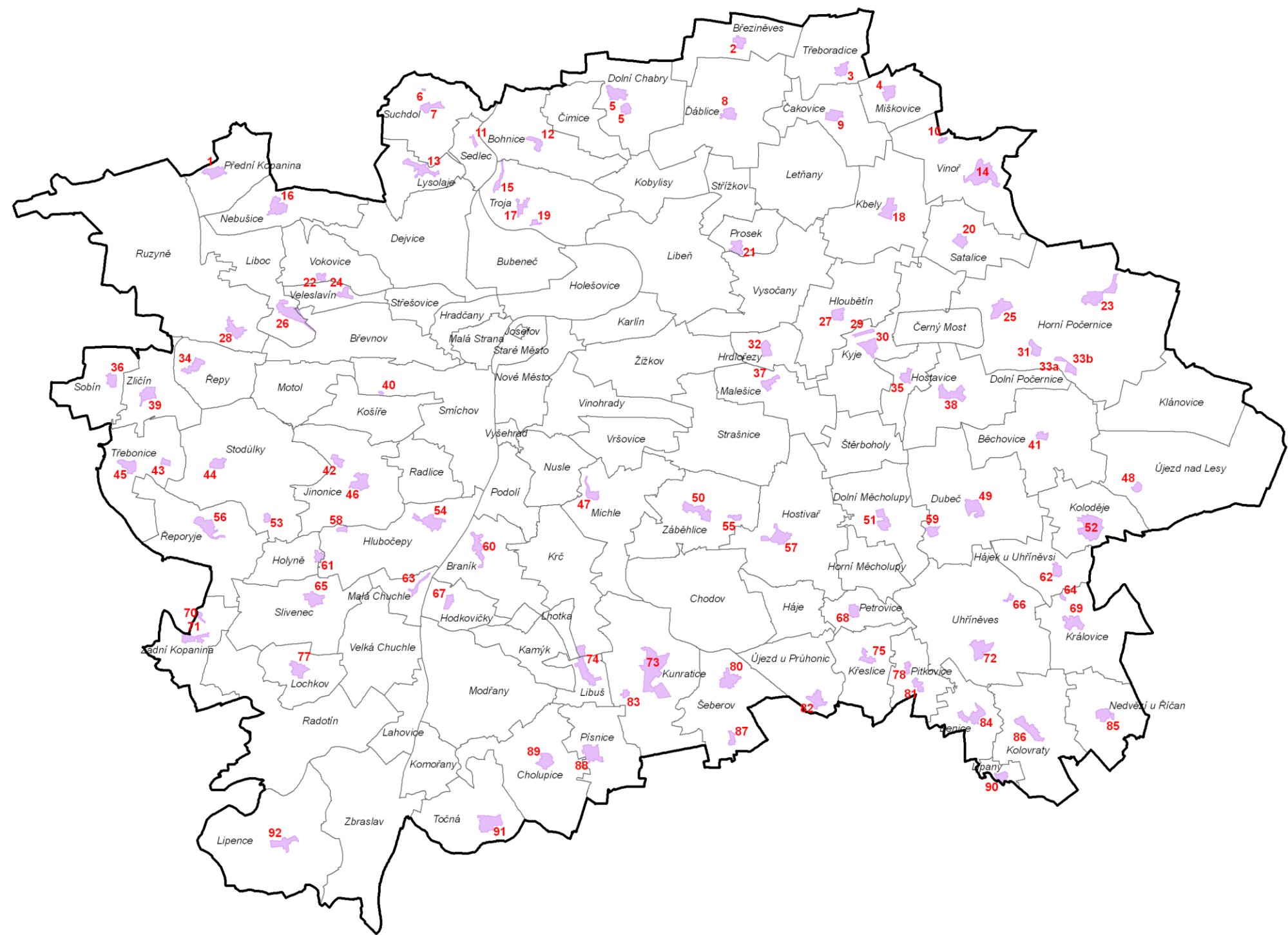

Foto Ústřední stavbou historického jádra Řep je kostel sv. Martina z konce 12. století stojící na návsi

Foto Na návsi stojí v Řepích také velmi hodnotná budova barokního statku č.p. 29

HISTORICKÁ JÁDRA OBCÍ

lokality č.		lokality č.	
1	Přední Kopanina	46	Staré Butovice
2	Březiněves	47	Mchle
3	Třeboradice	48	Újezd nad Lesy
4	Mškovice	49	Dubeč
5 (2x)	Dolní Chabry	50	Záběhlice
6	Suchdol - Kaplička	51	Dolní Měcholupy
7	Suchdol	52	Koloděje
8	Ďáblice	53	Velká Ohrada
9	Čakovice	54	Hlubočepy
10	Čtěníce	55	Práche
11	Sedlec	56	Řeporyje
12	Staré Bohnice	57	Hostivař
13	Lysolaje	58	Klukovice
14	Vinoř	59	Dubeček
15	Podhoří	60	Braník
16	Nebušice	61	Holyně
17	Troja	62	Hájek u Uhřetěvsi
18	Kbely	63	Malá Chuchle
19	Rybáře	64	U Markéty
20	Satalice	65	Slivenec
21	Prosek	66	Netluky
22	Vokovice	67	Hodkovičky
23	Horní Počernice - Čertousy	68	Petrovice
24	Veselavín	69	Královice
25	Chvaly	70	Zmrzlík
26	Liboc	71	Zadní Kopanina
27	Hloubětín	72	Uhřetěves
28	Ruzyně	73	Kunratice
29	Aloisov	74	Libuš
30	Kyje	75	Křeslice
31	Svéprávice	77	Lochkov
32	Hrdlořezy	78	Pitkovice
33a, 33b	Xaverov	80	Šeberov
34	Řepy	81	Pitkovice
35	Hostavice	82	Újezd u Průhonice
36	Sobín	83	Paběnice
37	Malešice	84	Benice
38	Dolní Počernice	85	Nedvězí u Říčan
39	Zličín	86	Kolovraty
40	Budánka	87	Hrnčiče
41	Běchovice	88	Pisnice
42	Jinonice	89	Cholupice
43	Chabry	90	Lipany u Kolovrat
44	Stodůlky	91	Točná
45	Třebonice	92	Lipence

Významné urbanistické soubory

Významné urbanistické soubory jsou výraznou součástí sídel i jejich celkového charakteru. Velmi důležitý je jejich kontext s okolním prostředím, kompoziční osy a forma založení, kvalita veřejných prostranství apod. Tyto soubory je nutné posoudit z hlediska kontinuálně pokračujícího rozvoje města a jejich vlastních kulturních hodnot, na které je vhodné navázat. Některé soubory je vhodné zachovat, včetně urbanistické struktury i charakteru zástavby (jejího členění a měřítka). Další soubory je vhodné alespoň respektovat při užití nových forem zástavby a konečně je možné některé soubory transformovat, aniž je zachována jejich původní struktura či zástavba. Tato rozhodnutí musí být koncepční, což se v mnoha případech developerských záměrů neděje, neboť bývají prosazovány dílčí záměry na úkor celku. K účelu komplexního posouzení těchto souborů bylo zpracováno jejich vyhodnocení (jev ÚAP č. 10 a 11).

V prezentaci jsou uvedeny urbanistické soubory podle těchto kategorií:

- Urbanistický soubor: skupina staveb a prostor vytvářející ucelený prostorový a provozní celek.
- Cenný urbanistický soubor: urbanistický soubor, který má identifikovatelné hodnoty kompoziční či hodnoty z hlediska historie a vývoje města.
- Pozoruhodný urbanistický soubor: urbanistický soubor pozoruhodný obvykle z určitých dílčích hledisek, je produktem společenských a hospodářských podmínek doby svého vzniku.

Závěrem dokumentace jsou uvedeny vyhodnocení souboru a doporučení jak se souborem nakládat. Dokumentace každého vybraného souboru má textovou část a grafickou přílohu – zákres do map.

Zpracovatelem prezentace jevu 10 a 11 je doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc, pedagog Fakulty architektury ČVUT Prahy.

Obr. Významným urbanistickým souborem je osada Baba v Dejvicích. Na obrázku je plán schválený Státní regulační komisí v r. 1928

Foto Fotografie zástavby Baby z 30. let 20. století

Významné kompoziční osy

Významná kompoziční osa je historickým vývojem vzniklá nebo záměrně založená linie uvnitř zástavby nebo urbanizovaného prostoru soustřeďující funkční aktivity a prostorové senzace?????. Kompoziční osy mohou propojovat části města, mohou, ale nemusí, směřovat k významným cílům (uzlům) městské struktury nebo krajiny (cílem může být i významný přírodní útvar). Významné kompoziční osy jsou kulturní hodnotou, která s sebou nese základní informaci o kompozici města o jeho „superstrukturu“. Pokud by tyto osy zanikly nebo byly potlačeny, šlo by o hrubý zásah do městské struktury a nezřídka o ztrátu kulturní identity města. Pro komplexní posouzení těchto souborů bylo zpracováno jejich vyhodnocení (jev ÚAP č. 11.15.)

V počátcích města, v předlokačním období (9. – 12. století), směřovaly cesty k jádru kotliny a brodům. Tam vznikaly první uzlové prostory tržišť. Cesty byly obestavovány a vznikaly uliční koridory. Ty nejvýznamnější koncentrovaly kolem sebe důležité stavby a další prostory a staly se zárodkem kompozičních os. Období pražské městské kolonizace (13. století) přineslo významné kompoziční osy nové (Havelské Město – Rytířská) a také intenzifikaci starších uličních tras do podoby kompozičních páteří středověkého souměstí (tzv. Královská cesta). Vrcholný počín gotické stavby měst – Nové Město pražské (14. století) bylo založeno na soustavě kompozičních os, které propojily

starší zástavbu s hlavními prostory nového založení a směřovaly k důležitým cestám za hradbami města. Část z těchto os si svůj význam zachovala dodnes (Václavské náměstí, Jindřišská – Vodičkova, Na Poříčí atd.), některé byly přerušeny (Hybernská) či ztratily na významu (Na Slupi – Vyšehrad). Období renesance potvrdilo významné prostory a koridory dílčími přestavbami a přineslo formální kompoziční útvary severních hradních zahrad a obory Hvězda. Pro vizuální scénu Prahy a její ideový obsah tak důležité období baroka dále potvrdilo a intenzifikovalo kompoziční osnovu města, v podstatě však nové osově útvary nevznikly. V průběhu 18. století se upřesnily trasy důležitých cest, vycházejících z bran barokního opevnění. Tyto cesty se pak staly v průběhu 19. a 20. století přirozenými kompozičními osami nových městských útvarů, které postupně obklopile historické město (ulice Sokolovská, Vinohradská, Bělohorská atd.). Formální blokové osnovy nových měst 19. a počátku 20. století přinesly klasické pojetí kompoziční osy směřující k záměrně umístěné důležité stavbě (Vinohrady, Žižkov, Letná, Dejvice). Od poloviny 19. století byly také opět intenzifikovány historické prostory novými přestavbami (staroměstský okruh) a dominantami (Václavské náměstí). Zcela nový typ kompoziční osy vznikl výstavbou pravobřežního vltavského nábreží. Úseky levobřežní dostaly odlišný charakter a nelze je za kompoziční osu považovat, nicméně Vltava jako celek se postupně stala hlavní kompoziční osou Prahy. Expanze města od 30. let 20. století, především po 2. světové válce, nahradila postupně tradiční blokové osnovy volnými zastavovacími systémy. Sídlištní útvary, stavěné od 50. do konce 80. let, se pojmu kompoziční osy nezříkaly, ale interpretovaly ji v jiné morfologické podobě (Počernická, Červený vrch – Evropská). V řadě případů se kompoziční osou velkého měřítka stal park (Prosek, Ďáblice, Jihozápadní Město). Poslední desetiletí přineslo opět intenzifikaci stávajících kompozičních os. Fragmentální rozvoj, charakteristický pro nedávné období, městskou strukturu o nové kompoziční osy neobohatilo.

Zpracovatelem prezentace jevu 11.15 je doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc, pedagog Fakulty architektury ČVUT Prahy.

zdroj URM

Významné historické objekty

Historicky významné stavby jsou neodmyslitelnou součástí sídel i jejich urbanistické struktury, neboť jsou nositeli kulturního dědictví a pamětí historického vývoje osídlení a společnosti jako takové. Tyto stavby jsou často v ohrožení, a to nejen zanedbáním údržby nebo dokonce demolice, ale též znehodnocením jejich výtvarného a prostorového působení necitlivými stavebními záměry v jejich bezprostředním okolí. Nově koncipovaná zástavba území musí být proto s těmito stavbami koordinována jak po funkční, tak zejména po prostorové a kompoziční stránce. Proto byla zpracována jejich specifikace od nejstarších dob až do konce 19. století (jev č. 13).

Uvedená prezentace obsahuje tyto informace:

- Funkce staveb, souborů
- Vliv stavby, souboru na fungování města a jeho vývoj
- Zařazení do sídelní struktury – rostlé či založené
- Význam objektu, či souboru z hlediska prostorového působení (dominanta, objekt splývající se zástavbou)
- Klasifikace umělecko-historické hodnoty (1*–3*)
- Heslo obsahuje název stavby, umístění, autora, dobu vzniku, popis stavby, historii, stav a využití stavby, souboru

Dokumentace má textovou část, tabulky s přehledem a grafickou přílohu – zákres do map.

Zpracovatelem prezentace jevu č. 13 je Mgr. Jaroslav Sojka, historik umění a kurátor uměleckých sbírek Pražského hradu.

zdroj URM

Foto Boční průčelí Invalidovny v Karlíně

Foto Kostel sv. Ducha na Starém Městě

Foto Průčelí původně gotického domu č.p. 476 - Staré Město v Nožné ulici

Významné architektonické objekty

Významné architektonické objekty jsou dokladem architektonického vývoje Prahy v posledních zhruba 160 letech (od r. 1850). Jedná se o kulturní hodnoty architektonické tvorby, která sahá od té doby až do současnosti a odráží rozvoj vyspělé moderní doby, který je podložen ekonomickým potenciálem průmyslového vzestupu druhé poloviny 19. století, i potenciálem společenských změn 20. století. Jeho dynamika je předstupněm soudobého vývoje architektury. Tyto stavby jsou často v ohrožení zanedbáním údržby, demolice, nebo znehodnocením jejich výtvarného a prostorového působení necitlivými stavebními úpravami. Přitom jejich hodnota spočívá zejména v neporušeném stavu jejich původního architektonického výrazu, takže dodatečné úpravy necitlivými nástavbami, přístavbami, či přestavbami je může trvale poškodit. Společnost, zejména developerské firmy, investoři či majitelé objektů by si měli uvědomit, jaké hodnoty mají tyto objekty pro autenticitu města. Proto byla zpracována jejich specifikace (jev č. 14).

Uvedená prezentace obsahuje tyto informace:

- Název stavby, souboru umístění, poloha
- Doba vzniku, podmínky vzniku, jeho příčiny a historické souvislosti
- Investor, autor
- Popis, charakteristika, kompozice, slohové zařazení a zvláštnosti
- Významné kvality stavby, souboru, ideový význam
- Stupeň zachování stavby, souboru
- Vztah k okolí, příp. k městskému centru, vizuální působení
- Doporučení pro další vývoj

Dokumentace má textovou část, tabulky s přehledem a grafickou přílohu – zákres do map.

Zpracovatelem prezentace jevu č. 14 je doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc., kurátorka moderní architektury Národní galerie v Praze.

zdroj URM

Foto Kostel Nejsvětějšího srdce Páně na Vinohradech od Josipa Plečnika, 1932 – památka zapsána na seznam světového dědictví UNESCO

Foto Španělská synagoga v Dušní ulici v Josefově. Ukázka „maurského“ slohu, Ignác Ullmann 1868

Foto Husův sbor na Vinohradech, Dykova 1, Praha 10 – Vinohrady, Pavel Janák 1930-1933 – ukázka vrcholného funkcionalismu

Významné stavební dominanty

Objekty, které v okolní zástavbě působí dominantně svoji výškou či objemem, označujeme za významné stavební dominanty. Podle umístění můžeme rozlišovat dominanty historického jádra města, ostatní historické dominanty a novodobé stavební dominanty. Z urbanistického hlediska mají tyto novodobé dominanty podobný kompoziční a prostorotvorný význam jako dominanty historické. Z hlediska kulturních hodnot je však žádoucí věnovat těm historickým mimořádnou pozornost. Hrozí jim znehodnocení vlivem nové zástavby předimenzovaného měřítka, která může působit škody i z poměrně velké dálky. Příkladem může být např. působení zástavby pankrácké pláně, která při pohledu z parku Sacré Coeur potlačuje působení historické dominanty Vyšehradu, nebo převýšená zástavba hmotově naddimenzovaného obytného souboru Zvonářka, potlačující dominantní působení kostela sv. Ludmily na Vinohradech.

- Dominanty historického jádra. Pro vlastní vnímání prostorové situace, formované krajinným základem, jsou podstatné terénní převýšení a jeho pestrá a morfologicky i výškově diferencovaná zástavba. Nejnížší nadmořská výška Vltavy v Praze je 177 m n. m., přičemž ostroh Pražského hradu dosahuje výšky 260 m n. m. Maximální výškové rozdíly se v základním prostoru města pohybují kolem 90 m. Půdorysná a výšková proporce jednotlivých krajinných útvarů, stejně jako jejich morfologie, takto vytvářejí základní proporční

a estetický rámec, regulativ („konstantu“), pro veškeré stavební intervence. Tento rámec byl do dnešních dnů v historickém městě a jeho kontaktním území respektován. Nejvyšší věž hlavní městské katedrály sv. Víta dosahuje právě 90,5 m. Také výšky dalších významných historických dominant tyto proporční vztahy odrážejí. Dominanty vážící se pohledově k řece dosahují výšek kolem 50 m (sv. František 43 m stejně jako věž Karlova mostu, ale také staré vodárenské věže), většina staroměstských kostelů dosahuje výšek kolem 45 m, v případě Starého Města označuje jeho prostorový střed Týnský chrám s výškou věží 78 m a věž Staroměstské radnice s výškou 60 m. Hodnota kompozice dominant historického města je však nejen odrazem proporčních vztahů s terénním reliéfem, ale také vědomé hierarchizace výšek odpovídající nejen významu staveb, ale i konkrétních míst urbánní struktury.

- Ostatní historické dominanty. Za hranicemi vlastního historického jádra je měřítko rovněž přiměřeně uzpůsobeno povaze a rozsahu zástavby, pozorovací distancí a charakteru daného místa. Dominanty Karlína, Vinohrad, Smíchova nebo Žižkova tak dosahují 60–70 m výšky.
- Novodobé stavební dominanty. Ve třetím vizuálním plánu, kde již nejde o dominanty sakrální, ale často spíše o stavby technického určení, výška již stoupá na 80–100 m (věž provozovatele O2, stavby na Pankrácké pláni). V obou případech není překonána základní výšková konstanta. Vzdálenost těchto dominant od Hradčan činí cca 5 km.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

Foto Dramatická konfigurace městské krajiny – Vyšehrad, Vltava, její zelené břehy, Smíchov a Strahov, vrch Petřín. Toto panorama bude ovlivněno novou zástavbou v prostoru Smíchovského nádraží

Foto Výškové budovy na Pankráci jsou viditelné i ze dna pražské kotliny. Objekt City Tower ECM

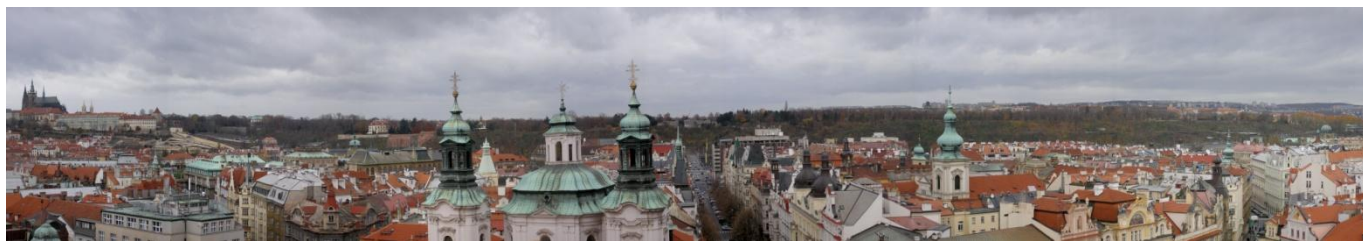

Foto Pohled z radniční věže směrem k severu, zhruba v ose Pařížské třídy od Hradčan po Bruselskou restauraci

Charakter zástavby z pohledu panoramatu, působení nové zástavby

Ochrana panoramatických pohledů je velmi významnou součástí ochrany hodnot města a identity jako celku. Kvalitu celkových panoramatických pohledů, patrných z vyšších terénních úrovní spoluvytváří i kompozice okolního města. Tradiční a ustálený obraz celoměstských vedut je založen především na dialogu utváření levého a pravého břehu Vltavy. Levého, který je tvořen dramaticky utvářeným terénem a neméně dramatickou kompozicí (především barokních) dominant, a pravého, jehož terén klidně ubíhá směrem východním k široce otevřenému horizontu ukončenému na straně severní vrchem Vítkov a na straně jižní vyšehradskou skálou s její stavební dominantou. Tento historický obraz byl ve vzdálenějších horizontech později doplněn dlouhými liniemi komplexů panelových sídlišť. Podobně byly v posledních cca 25 letech dotvářeny i některé blízké pohledové horizonty. Vznik zástavby Pankrácké pláně relativně soustředěnou soustavou výškových objektů vychýlil symetrii nejvýznamnějšího panoramatického pohledu z Pražského hradu východním a jižním směrem. Dominanty postupně vznikající na východním horizontu jej částečně uzavřely a dojemově výrazně přiblížily historickému městu.

- Plošná zástavba města vytváří podnož kompozici významných stavebních dominant. Její charakter je z urbanistického pohledu velmi různorodý. Na vnější projev mají vliv formy parcelace a s tím související způsob a míra zástavby pozemku, bloku či většího celku a především výšková diferenciací staveb.

- Jednotlivá dílčí území s různými formami zástavby vytvářejí do určité míry autonomní strukturální, panoramatické celky, které je možné vzájemně odlišit. V panoramatu jednak podle výšky, morfologie střech (různé typy a způsob orientace sedlových, šikmých či plochých střech), ale i podle použitých materiálů a barevnosti střešní krytiny. Pro panoramatický dojem je podstatná, kromě absolutně vnímané výšky zástavby, také míra vyrovnanosti výšek zástavby. Pro některá území jsou charakteristické velké výškové rozdíly jednotlivých domů, pro jiná jejich sourodost (příklad výškové sourodosti Josefov, nesourodosti Petřská čtvrť).
- Proporce výšek plošné zástavby a dominant území je odlišná podle jednotlivých strukturálních celků. Poměr výšek zástavby a dominant na Malé Straně a Starém Městě je velmi dramatický, oproti vyrovnanější situaci na Novém Městě, kde jsou četné dominanty výškově skromnější a okolní zástavba o mnoho vyšší. Tato nivelizace se projevuje čím dál více s postupným navyšováním zástavby. Původně v oblasti Václavského náměstí a staroměstského okruhu dosahoval počet podlaží šesti až sedmi. Dnes jsme svědky, že se tato výška objevuje u mnoha nových nebo renovovaných objektů i mimo tuto oblast.
- Pro Prahu jsou významné také průhledy z jejího nitra až do okolní volné krajiny. Pro město této velikosti jde o jedinečný jev. Přestože některé průhledy jsou již minulostí (například zelený horizont severní terasy), některé dodnes zůstávají patrné (např. Dívčí hrady viditelné z některých míst uliční sítě).

Působení nové zástavby na panoramatické hodnoty města závisí na mnoha faktorech, především však na sčítání vizuálního spolupůsobení objektů ve směru významných pohledových os – tedy na umístění nové zástavby v prostoru města, dále na jejich absolutních rozměrech a v neposlední řadě na jejich formách a měřítku jejího členění. Tyto komponenty jsou nejdůležitějšími kompozičními faktory majícími vliv na panorama města, a proto je nutné je posuzovat již v přípravné fázi dokumentace (i ve variantách) na 3D modelu a v zákresech do fotopanoramát.

Foto V nadhledech z úrovně Strahova působí pankrácké dominanty na panorama města příznivě

Prostorová scéna Prahy, významné terénní útvary a krajinná zeleň

Prostorová scéna Prahy je jednou z nejvýraznějších a nejkrásnějších v evropském i světovém srovnání. Je to dáno nejen přírodními morfologickými faktory ale i malebným způsobem zástavby pražského úvalu již od jejího počátku, kdy byly přírodní vrchy v prvním prostorovém plánu – ostroh Pražského hradu a vysehradská skála zastavěny hradišti. Nemalou měrou se o tuto jedinečnou malebnost zasloužily významné terénní útvary a krajinná zeleň. Tato prostorová kompozice s gradujícími návršími – včetně těch nezastavěných – Petřina a Vítkova, vltavským meandrem a rostlou strukturou Starého Města s jeho působivými avšak úměrnými dominantami byla na dlouhá staletí nejvýraznějším prostorovým uspořádáním města. Konkávní prostor pražského úvalu v meandru řeky Vltavy byl později zaplňován zástavbou Havelského Města, Malé Strany, lemován Hradčany a později doplněn Novým Městem. I v těchto případech byly do tohoto prostoru dominanty převážně sakrálních staveb vloženy velmi zdařile. Nově budované čtvrti za hradbami města jako Karlín a pozdější expanze města výstavbou Smíchova, Vinohrad, Žižkova a dalších čtvrtí 19. století přinášela prostorově regulovanou blokovou zástavbu s úměrnými dominantami kostelů jako např. kostel sv. Ludmily na Vinohradech apod., které nijak neohrožily tradiční vyznění významných dominant historického jádra. Malebnost a jistou intimitu prostorové scény města podtrhují kontrasty zástavby s přírodními nezastavěnými a ozeleněnými svahy, které se nacházejí jednak v samém centru – v prvním prostorovém plánu, ale i ve vzdálenějších horizontech, které vnímáme z výše položených stanovišť. Tato krajinná zeleň města je místy pohledově provázána s volnou krajinou. Město tak není jednotvárným kamenným polem, ale připomíná živý organismus měnící svůj charakter podobně jako sama příroda v různých ročních obdobích.

Významným činitelem historického vývoje města je jedinečná geografická a topografická situace „místa“ Prahy, která předurčila navždy její roli, tvář i kompozici. Meandr řeky, situovaný v krajinném zářezu a umožňující chráněný brod, vymezil prostor a měřítko budoucího města. Terénní dominanty, na nichž vznikly Hradčany a Vysehrad, vytvářely přirozeně chráněná místa sídel s kulturním a duchovním významem i sídel moci. Krajinné prostory předurčily vznik celků městské zástavby. Jsou základním, v čase konstantním prvkem určujícím kompozici

a měřítko všech architektonických projevů. Praha je město, jež tuto svoji prapodstatu nese dodnes a je to právě tento prvotní „urbánní počín“, který přetrvává a spoluvytváří její jedinečný obraz. Je jednou z hodnot, která musí být přísně chráněna, neboť spoluvytváří identitu města.

Dnešní obraz vnitřní Prahy i navazujícího okolí je:

- výsledkem přírodních procesů probíhajících v nejmladším geologickém období, čtvrtohorách,
- výsledkem následných lidských aktivit přetvářejících povrch celého jejího území, z nichž nejvýraznějšími aktivitami na území historického jádra Prahy bylo založení Nového Města a barokní přestavba města v 18. století,
- výsledkem kontrastů různorodé zástavby, různé intenzity využití území a zejména kontrastem zastavěných částí města s nezastavěnými („zelenými“) svahy, z nichž v historickém jádru města nejvíce dominuje oblast Petřina jako protipól Pražského hradu, Malé Strany i Starého Města.

Dnešní ráz reliéfu města ovlivnila v první řadě erozní a akumulární činnost Vltavy, po jejíž obou březích se Praha rozkládá. V geomorfologii Prahy nápadně kontrastují na jedné straně plošinový reliéf v nejvyšše položených místech a na druhé straně hluboce zaříznutá údolí Vltavy a jejích přítoků. Nejčlenitější reliéf vznikl na levém břehu Vltavy. Nejvyšším místem je zarovnaný povrch jihozápadně od Zličína (399 m n. m.). Naopak nejnižší se nachází hladina Vltavy na severním okraji města v Suchdole, kde opouští území Prahy (177 m n. m.). Maximální výškové rozdíly dosahují na poměrně malé vzdálenosti přes 200 m. Pohled na topografické znázornění Prahy s nezaměnitelným meandrem Vltavy, výrazným členěním obou jejích břehů je v porovnání s jinými evropskými metropolemi jedinečný. Území na pravém břehu přilehlém k ohbí toku Vltavy, kde na relativně široké nízké terase údolní nivy byla úrodná půda, dostatek vody i blízký brod, Toto místo bylo velmi vhodné pro založení sídla, z něhož se po staletích vyvinul základ velkoměsta, kterému od nepaměti dominovala návrší Petřina, Hradčan, Vysehradu a Vítkova. Modelace terénu je hlavním zdrojem rozmanitosti pražské městské krajiny, která je bohatá, avšak zároveň velmi citlivá na vkládání nových prvků. Nejvýraznějším přírodním fenoménem Prahy je Vltava, která formovala spolu s geologickým podložím pražskou krajinu. Údolí Vltavy tvoří hlavní osu širšího krajinného prostoru i vlastního prostoru historického města. V dramatickém protikladu zde stojí plochý reliéf výše položených míst a údolí Vltavy, včetně údolí jejích přítoků. Výrazné meandry řeky tekoucí od jihu vytvářejí přírodní rámec města.

Značná četnost výrazných terénních útvarů s vegetačním krytem ve vnitřní části města dodává Praze ve vztahu k ostatním evropským městům unikátní charakter. Vlastní krajina vnitřní Prahy, prostor města, je utvářen především meandrem Vltavy s četnými ostrovy, okolními říčními terasami v různých výškách a četnými vyvýšenými terénními útvary. Levý břeh Vltavy oproti pravému má více členitý reliéf. Menší vodní toky zde vyhloubily hluboká sevřená údolí, oddělující jednotlivá návrší. Pravý břeh má tato údolí širší a jsou pro něj charakteristické dodnes patrné terasové úrovně vltavských sedimentů.

Mezi vyvýšeninami jsou dominantní především ostrožny Hradčan a Vysehradu, dále pak Vítkov, Petřín, letenské svahy, Vysehrad, Karlov a Riegrovy sady. V kontaktu s prostorem historického jádra jsou výraznými terénními útvary také Truhlářka, Dlážděnka a trojské svahy, Paví vrch a Mrázovka.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

Historické zahrady a parky

Historické zahrady a parky se staly významnou součástí města Prahy již v dobách vzdálené historie. Původ prvních zahrad byl ryze hospodářský, ať již šlo o zahrady hradní, klášterní, nebo palácové či zahrady u významných patricijských domů. V době jagellonské v polovině 16. století, kdy vznikl Letohrádek královny Anny, a zejména později v období baroku nastal rozkvět velkých okrasných a pobytových zahrad - nové hradní a palácové zahrady. Ty napodobovaly nejprve italský typ zahrad okrášlený plastikami a vodními prvky původně mající vzor v antice (novověká zahrada u Vila D'Este v Tivoli ve srovnání s antickou zahradou u vily Adriana). Později se staly vzorem palácových a zámeckých zahrad francouzského typu napodobujících zahradní prvky známé z Versailles (např. zahrada Trojského zámku apod.) Teprve 19. století přineslo uvolnění zahradních dispozic na způsob anglických parků (např. zahrada Kinských či nově založený park na Karlově náměstí apod.) Pro obyvatele města se tyto zahrady a parky staly nejen plně funkční součástí města, ale jsou rovněž velmi cenným kulturním statkem, který by měl být jako významný kulturní fenomén městu zachován.

Na území Prahy se dochovalo přes 280 historických zahrad, a to od rozsáhlých celků až po drobnou architekturu. Řada z nich se výrazně podílí na struktuře města, některé se stávají územní dominantou (viz příloha - **Chráněná zeleň**).

První historické zahrady vznikaly ve středověku, byly to zahrady klášterní. Nejstarší písemně doložená zahrada byla při benediktinském klášteře sv. Jiří na Pražském hradě. Do dnešních dnů, byť v pozmeněné podobě, se dochovala zahrada Anežského kláštera, zahrady kláštera na Strahově s Konventní zahradou, Opatskou zahradou, Vyhlídkou

s vinicí a Velkou strahovskou zahradou. Na Smíchově to je zahrada a park Sacré Coeur, na Starém Městě Voršilská a Františkánská zahrada, na Novém Městě Kateřinská zahrada a zahrada kláštera Na Slovanech. S příchodem renesance dochází k zesvětštění kultury. Začínají se budovat honosné zahrady při palácích a měšťanských domech. Toto období je v Praze nejvíce zastoupeno barokní zahradní tvorbou.

V zahradním umění se velmi často využíval členitý reliéf. Na svazích Petřína a Opyše vznikaly terasovité zahrady italského typu, které jsou výraznou zelenou dominantou města. Jsou to zahrady pod Pražským hradem – Ledeburská, Malá Pálffyovská, Velká Pálffyovská, Kolovratská, Malá Fürstenberská a Velká Fürstenberská zahrada. Z terasovitých zahrad na svahu Petřína se dochovala Vrtbovská, Vratislavská a Lobkovická zahrada. Další významné palácové zahrady jsou Schönbornská, Lisiovská, Buquoyová, Maltézská, Windischgrätzská, Černínská, Šternberská zahrada a zahrady paláců Harbuval-Chamaré a Hložků ze Žampachu.

Architektonickým skvostem v raně barokním pojetí je Valdštejnská zahrada. Palácové zahrady jsou soustředěny zejména na Malé Straně, kde zauímají rozlohu kolem 42 ha.

Také u Pražského hradu se dochovala celá řada historických zahrad, a to s klasickou pravidelnou osovou kompozicí, s četnými modernizujícími zásahy nebo v parkovém přírodně-krajinářském pojetí. Jsou to Královská zahrada, Rajska zahrada, zahrada Na Valech, Hartigovská zahrada, zahrada Na Opyši, Svatováclavská vinice, Horní a Dolní jelení příkop, zahrada Na Baště, terasa Jízdárny a jízdárenský dvůr.

Protiváhu Pražského hradu tvoří vrch Vyšehrad s Karlachovými a Štulcovými sady, Vyšehradským hřbitovem, parkem Pod Hradbami, zahradami Nového děkanství a Nového probošství.

Mezi pražské historické zahrady lze zařadit i oboru Hvězdu a Královskou oboru – Stromovku. V přírodně-krajinářském stylu se dochovaly zahrady a parky zámeckých objektů a usedlostí. Ty se zpravidla nacházejí za hranicemi historického jádra města.

V 19. století se s rozvojem průmyslové zástavby v Praze jako protiváha zástavby objevuje městský park. Parky byly zakládány např. na ladem ležících pozemcích, jak tomu bylo například u Chotkových sadů, které nahradily pastviště ovcí a koz. Dále byly parky navrženy do nově vznikající obytné zástavby jako nezbytný urbanistický prvek města, velmi často byly zakládány v místech zrušeného novoměstského opevnění. Z těch významnějších to jsou sady Svatopluka Čecha, Bezručovy, Letenské, Čelakovského, Heroldovy, Kaizlový, Švermovy, Husovy, Vrchlického, Dienzenhoferovy a Riegrový sady. Vznikaly parky na Karlově náměstí, na náměstí Míru a Jiřího z Poděbrad, náměstí 14. října, Lyčkově a Karlínském náměstí. Realizován byl park u Krannerovy fontány, Na Skalce a park Jezerka.

Také druhá polovina 20. století přinesla Praze několik významnějších parků, ale ty byly realizovány výhradně již mimo historické jádro Prahy.

Nezanedbatelnou složkou v pražské zeleni jsou hřbitovy. Se svými umělecky hodnotnými funerálními prvky se stávají atraktivními lokalitami vyhledávanými nejen turisty. Jsou to především Olšanské hřbitovy, Slavín na Vyšehradském hřbitově, Malostranský hřbitov, Starý židovský hřbitov na Starém Městě, Nový židovský hřbitov ve Strašnicích a žižkovský židovský hřbitov.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

Foto Vrtbovská zahrada – ukázka francouzského typu zahrady

Foto Barokní Valdštejnská zahrada se sochařskou výzdobou

Foto Park Vítězství v Čakovicích – přírodní park s architektonickými prvky a vodní plochou

Fenomén Vltavy

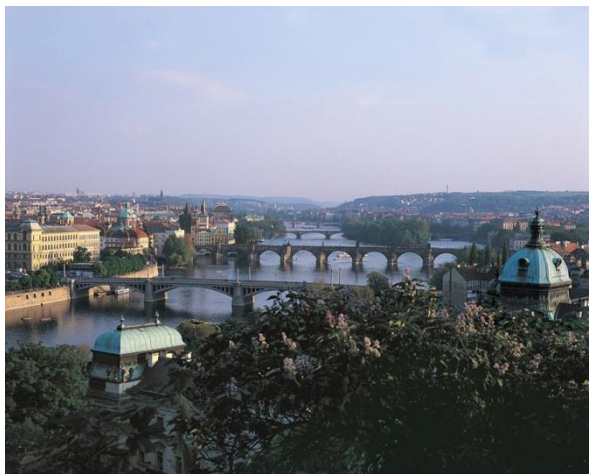
Hlavní osou města a jejím nejvýraznějším přírodním prvkem je řeka Vltava. V historické části města lze hovořit o „prostoru řeky“ vymezeném horizonty okolních teras a návrší, které převyšují hladinu Vltavy zhruba o 40 až 60 m. Vizualně do tohoto prostoru téměř nevstupuje jiná souvislá než staroměstská a malostranská zástavba, resp. zástavba nivy řeky. Šířka řeky pohybující se přibližně mezi 150 až 400 m (délka Karlova mostu nad řekou činí 430

m) spolu se zmíněným převýšením okolního terénu dávají prostoru a jeho zástavbě základní měřítko. Horizonty, velmi často tvořené stromovou zelení, vytvářejí významný intimní dojem a nedávají vědět o městu za nimi. To dodává řece idylickou, velmi přírodní atmosféru. Velkolepé pohledy se naopak otevírají v ose řeky a jsou završeny díky jejímu půdorysnému průběhu nejvýznamnějšími historickými dominantami města. Pro město velikosti Prahy jde o jedinečné průhledy od krajiny za městem. Pro uchování tohoto efektu je nutné uplatnit zásady týkající se především omezení výšky a objemu případné nové zástavby, která by mohla pohledově do tohoto prostoru zasahovat.

Řeku protékající územím města, resp. souvisle zastavěným vnitřním městem, lze členit na úseky s vlastními charakteristickými prvky, které jsou dále pojmenovány a popsány: meandr (staroměstský), ostrovní část – krajina, regulovaná řeka, řeka – krajina a meandr (holešovický), řeka - krajina.

Meandr (staroměstský) – od Karlova mostu po Čechův most

Pražský meandr je tou částí řeky, která dala městu vlastní tvář a vymezila jeho prostor. Z hlediska topografického je první a nejdůležitější daností pro jeho utváření. Byl to právě masiv Hradčan a Letné, který náhle změnil směr toku řeky a vytvořil ideální krajinnou situaci pro založení města. Pravobřežní plochá část tvořící dnes teritorium Starého Města měla ideální rozměr pro město své doby. Meandr, ohyb řeky o téměř 90 stupňů, dodává městské struktuře dynamiku, urbanistická struktura ulic je radiální. Pohybem po křivce řeky se dynamicky mění pohledy na dominanty města, a tím se stává celek mnohotvárným, až nepostižitelným ve svých variacích. Proto je třeba chápat v tomto úseku řeku jako prioritu. Právě zachování měkké linie vytváří nesčetné pohledové adice a superpozice hlavních pražských dominant.

Ostrovní část od Jiráskova mostu po Karlův most

Tuto část je možné metaforicky charakterizovat jako „ostrovní krajinu“. Je to část pohledově snad nejexponovanější a pro Prahu a její obraz nejdůležitější. Řeka je zde velmi proměnlivá a bere na sebe místy obraz spíše jezera s ostrovy. Ty pak tvoří klidný rámec majestátnímu pohledu na Hrad. Dochází zde k působivému dialogu přírodních prvků s okolní zástavbou. I zde je třeba ocenit poměrně citlivě řešenou regulaci řeky, která je do jisté míry i přínosem. Malebnost této části toku je nejvyšší hodnotou a lze patrně mluvit o dokončeném obrazu místa. Rekreační charakter řeky v samém centru města je také ojedinělým prvkem velkoměsta. Nevylučuje se s diskretním vedením lodní dopravy ve skrytu Štřeleckého ostrova.

Pro tuto část řeky je třeba zvláště vyzdvihnout význam vzrostlé zeleně. Ta je však i zde mnohde přerostlá a hrozí, že značné množství stromů dožije ve stejném období.

Z hlediska vnímání urbanisticko-architektonických kvalit jsou ostrovy jedinečnými pozorovatelnými města. Je velmi důležité udržet funkci pražských ostrovů a podobu míst, kde je možné v přírodním rámci najít jak kulturní zařízení, tak restaurační vyhlídková zařízení.

Regulovaná řeka – od železničního mostu pod Vyšehradem po Jiráskův most

Tuto část řeky jsme nazvali „regulovaná řeka“. Jde o poměrně novodobý urbanistický prvek města. Regulace řeky z přelomu 19. a 20. století zde totiž patrně nejvíce pozměnila charakter města vůči předchozím stadiím vývoje. Zanikly význačné a pro město charakteristické oblasti. Po obou stranách je zástavba i regulace nábreží víceméně stejná. Tok řeky je přímý a klidný stejně jako poměrně klidná urbanistická forma zástavby lemující břehy. Hodnotou je možnost vytvořit souvislé oboustranné korzo po nábreží, na pravém břehu promenádní cestu na Vyšehrad.

Tato část řeky je tradičně spojována s rekreační lodní dopravou, zejména jižním směrem. Pro kotviště tohoto typu jsou zde vhodné podmínky.

Řeka – krajina – od železničního mostu pod Vyšehradem směrem k jihu

Část řeky vstupující od jihu do města z krásného krajinného útvaru barrandienu s ostrovy, dosud neregulovaná umělými stavbami, s bohatou a svébytnou vegetací vizuálně odkazující k jižním horizontům Evropy. Příroda v podobě vyšehradské skály je romantickým a symbolickým místem hodným ochrany.

Foto Fenomén Vltavy – průhled vltavskou nivou od Vyšehradu na jih, zelené břehy Vltavy jsou velmi silným krajinným motivem

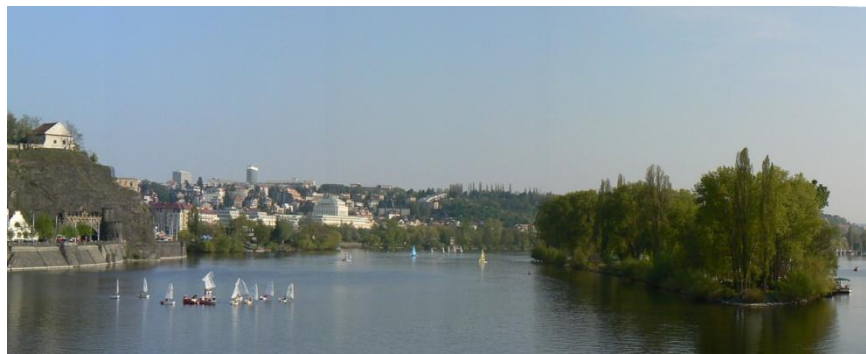

Foto Fenomén Vltavy – pohled z železničního mostu směrem na jih

Meandr (holešovický) – od Čechova mostu po Libeňský most

Druhý pražský meandr uzavírá pohledově krátký úsek řeky východním směrem. Nicméně krajinný prostor se zde z pohledu od Hradčan rozevře a ubíhá do dálky. Patrná je šířka a určitá velebnost nivy, zaplněná na pravém břehu dosud klidnou a homogenní zástavbou Karlína, na břehu levém obdobně klidnou zástavbou holešovickou. V hloubi pohledu existenci dalších částí města signalizují vertikály továrních komínů.

Hodnotný klidný horizont je pro tuto část území akcentován několika rozptýlenými dominantními stavbami. Tato část řeky, jejích břehů, si podržela částečně přírodní charakter, resp. charakter městské krajiny, která za ohbím přechází do jedinečné krajinné situace trojské kotliny, místa, kde si řeka uchovala nespoutanou podobu peřejí (mimo jiné v Praze na Vltavě posledních). Na březích jsou výrazně zastoupeny prvky zeleně. Ať již jde o téměř přírodní úbočí letenské, velkolepé stromořadí lemující pravý břeh a zvýrazňující linii ohýbajícího se toku, ostrov Štvanice nebo utváření břehů, které zde zpevněné spadají šikmo do řeky. Z pohledu od východu vytváří prostor řeky monumentální rámec nejromantičtějšímu, východnímu pohledu na Pražský hrad. Rekreační a estetický potenciál této části řeky je dosud nedostatečně zhodnocený, ani břehy nejsou souvisle průchozí. (zdroj: koncept Management plánu Prahy)

Foto Fenomén Vltavy v centru – pohled ze Štefánikova mostu východním směrem na Hrad

Řeka – krajina – od Libeňského přes Troju směrem na sever

Část řeky vinoucí se pod Bulovkou, podél srázů Troji a Bohnické terasy směrem k severu. Jde o zajímavou partii řeky, která je mezi zastavěnou částí Holešovic s jejich přístavem a libeňskými doky s přírodními břehy s výrazným

technickým prvkem plavebního kanálu i sportovním vodáckým kanálem. Řeka je rozdělena Císařským ostrovem, jehož velkou část zabírá Ústřední čistírna odpadních vod. Od tohoto místa teče do volné krajiny. Tato část řeky je dopravní bariérou, takže její vzhled dozná změny výstavbou řady technických děl.

Zdroj koncept Management plánu Prahy

2.4.3 PAMÁTKOVÁ OCHRANA

Na území hlavního města Prahy jsou kulturní hodnoty, které je nutné zachovat pro další generace, a proto musí být rozvojem města a stavební činností plně respektovány. Tyto hodnoty požívají ochrany v souladu s památkovým zákonem. Jde jednak o chráněná území, jednak o velké množství nemovitých kulturních památek, z nichž řada je vyhlášena jako národní kulturní památka.

Kategorizace památkově chráněných území a objektů

- Památková rezervace je chráněna jako územní celek s výjimečným souborem nemovitých kulturních památek i dalších architektonických, urbanistických a uměleckých hodnot. V prohlášení vlády České republiky jsou definovány podmínky ochrany, které se vztahují i na nemovitosti, které nejsou prohlášenými památkami.
- Památková zóna je chráněna jako územní celek s významnými kulturně-historickými a urbanisticko-architektonickými hodnotami.
- Národní kulturní památka je nejvýznamnější objekt s výjimečnými společensko-kulturními, architektonickými, urbanistickými či uměleckými hodnotami.
- Kulturní památka je významný objekt, který se vyznačuje společensko-kulturními, architektonickými, urbanistickými či uměleckými hodnotami.
- Ochranné pásmo je vymezeno, vyžaduje-li to ochrana nemovité národní kulturní památky, nemovité kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny nebo jejich prostředí.

Památkové rezervace a jejich ochranná pásma

Městská památková rezervace je vybraná část historického jádra města s dochovanými budovami (nebo jejich soubory), městskou infrastrukturou (kašnami, sochami apod.) či archeologickými nalezišti, jež je na základě podrobného umělecko-historického průzkumu vhodné chránit. Památkové rezervace jsou stanoveny na základě nařízení vlády nebo výnosem Ministerstva kultury. V jejich blízkém okolí je navíc možné stanovit ochranné pásmo.

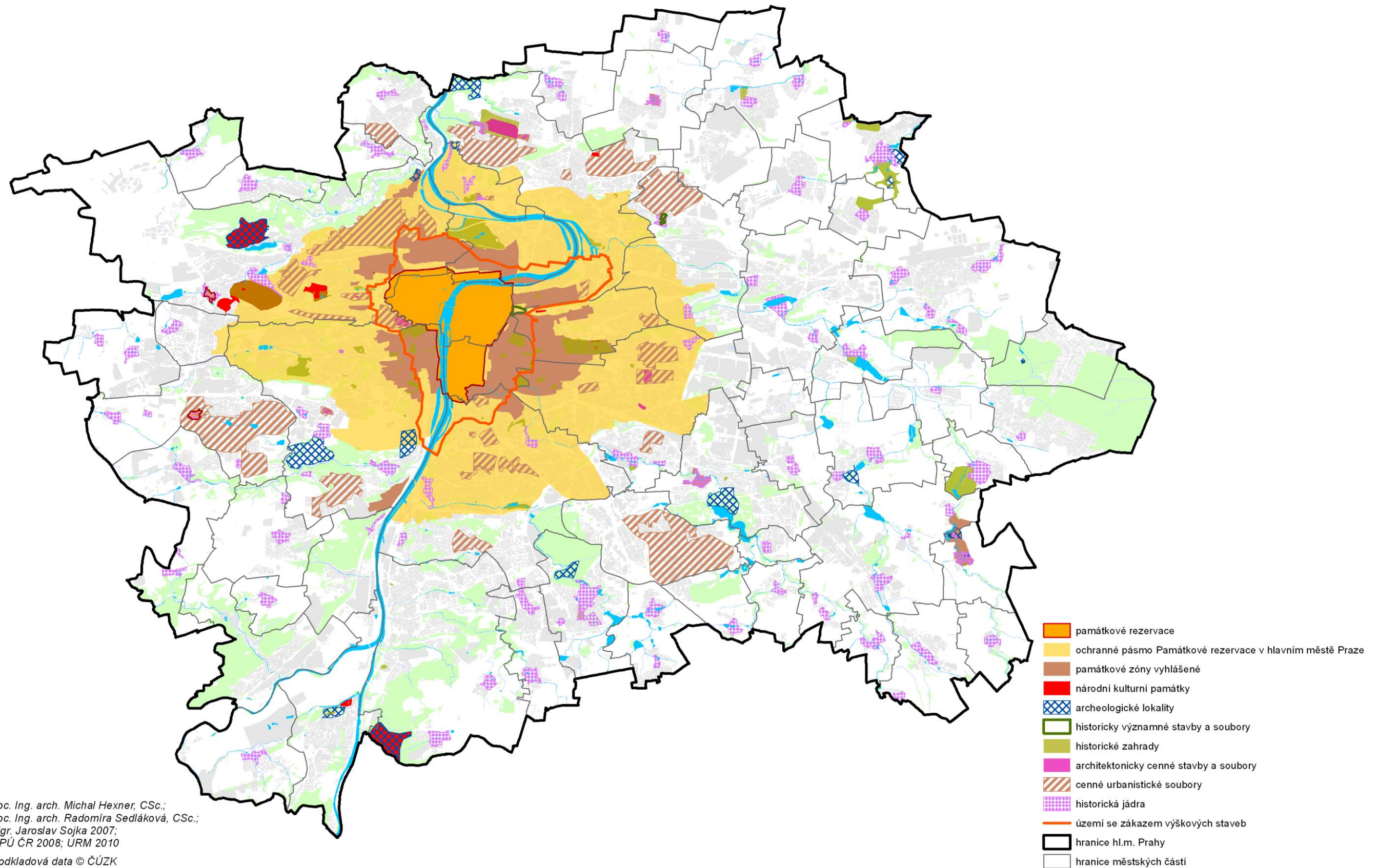
Památkové rezervace jsou chráněny jako územní celky s výjimečným souborem nemovitých kulturních památek i dalších architektonických, urbanistických a uměleckých hodnot. Předmětem ochrany památkových rezervací jsou nejen nemovité kulturní památky, ale především vlastní území, která byla prohlášena dle zákona o státní památkové péči městskou či vesnickou památkovou rezervací. Podmínky ochrany těchto území se nevztahují pouze na kulturní památky, ale na všechny nemovitosti nacházející se na území rezervací. V případě jakékoli údržby, opravy, rekonstrukce, restaurování nebo jiné úpravy kulturní památky musí vlastník postupovat dle zákona o státní památkové péči. Stejně tak musí postupovat i vlastník nemovitosti, která není kulturní památkou, ale nachází se na území památkové rezervace, a to při jakékoliv stavbě, změně stavby, terénních úpravách, umístění nebo odstranění zařízení, odstranění stavby, úpravě dřevin nebo údržbových pracích na nemovitosti.

Pro stavební činnost v památkových rezervacích byly stanoveny tyto podmínky:

- Veškeré úpravy nemovitých kulturních památek i jejich souborů a objektů, které vykazují dílčí památkové nebo urbanistické hodnoty (objekty památkového zájmu), dotýkají se vnitřní i vnější architektury, musejí být řešeny a prováděny se zřetelem k trvalému zabezpečení jejich hmotné podstaty, k jejich přiměřenému společenskému využití a dalšímu zhodnocování výtvarných a dokumentárních funkcí.
- Při nové výstavbě a při vnějších úpravách nechráněných objektů se musí dbát na architektonické vztahy ke kulturním památkám a jejich souborům, navazovat na jejich objemovou a prostorovou skladbu i prostředí a dotvářet jejich celky přiměřenými prostředky současné architektonické tvorby.
- Řešení a provádění veškerých terénních úprav a staveb dopravních, vodohospodářských, energetických, telekomunikačních, podzemních i inženýrských sítí v rezervaci nesmí narušovat její prostředí a ohrožovat jednotlivé kulturní památky.
- Zpracování, posuzování a schvalování všech územních plánů, soutěžních úkolů i přípravné a projektové dokumentace staveb na území rezervace musí probíhat se zřetelem ke kulturní hodnotě prostředí.

KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA - PLOCHY

2 000 1 000 0 2 000 m

doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc.;
 doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc.;
 Mgr. Jaroslav Sojka 2007;
 NPÚ ČR 2008; URM 2010
 Podkladová data © ČÚZK

Přehled památkových rezervací a jejich ochranných pásem

Tab. Rozlohy a rok prohlášení památkových rezervací

Městská památková rezervace	Rozloha v ha	Rok prohlášení
Historické jádro města – Památková rezervace v hlavním městě Prahy	866	1971
Ochranné pásmo		
Ochranné pásmo Památkové rezervace v hlavním městě Praze	8963	1981
Vesnické památkové rezervace		
Praha 5 – Stodůlky	8,06	1995
Praha 6 – Ruzyně	7,2	1995

Zdroj: koncept Management plánu Prahy

Památková rezervace v hlavním městě Praze

Památková rezervace v hlavním městě Praze (v textu uváděná zkratkou PPR, viz příloha 1), jejíž rozsah je totožný s rozsahem území zapsaného na Seznamu světového dědictví UNESCO, byla prohlášena **nařízením vlády České socialistické republiky č. 66/1971 Sb. ze dne 21. 7. 1971, o památkové rezervaci v hlavním městě Praze**.

V nařízení vlády ČSR je její rozsah vymezen katastrálním územím Starého Města s Josefovem, Malé Strany, Hradčan s Pražským hradem a Nového Města s Vyšehradem a částmi přilehlých katastrálních území. Hranice rezervace sleduje linii historických hradeb Starého a Nového Města, její součástí jsou i nejcennější sídla českých panovníků – Vyšehrad a Pražský hrad.

Vyhlášení **rezervace** dle **zákona o státní památkové péči** umožňuje striktní ochranu jednotlivých historických budov na území historického jádra Prahy, ochranu jeho historického půdorysu, ochranu jeho nezastavěných, většinou zelených ploch, ochranu siluety a panoramatu historického jádra apod., včetně přiměřeného a zdůvodnitelného omezování vlastnických práv jednotlivých subjektů, které zde sídlí a působí, a to z titulu veřejného zájmu. Režim na území historického jádra Prahy je stanoven zákonem o státní památkové péči, resp. jeho příslušnými paragrafy o památkově chráněných územích, o opravě kulturních památek, restaurování, archeologickém výzkumu a souvisejícími paragrafy.

Pro ochranu **historického jádra** Prahy bylo vytyčeno tzv. **ochranné pásmo, které je vymezeno rozhodnutím Národního výboru hlavního města Prahy č. KUL/5-932/81, o určení ochranného pásma Památkové rezervace v hlavním městě Praze** ze dne 19. 5. 1981. Ochranné pásmo slouží k omezení stavebních a jiných zásahů, které by mohly ohrozit výjimečné hodnoty, jako je například silueta města a jeho terénní horizonty. Stanoveny jsou 4 podmínky:

- V ochranném pásmu není dovoleno provádět takové stavební a jiné zásahy, které by narušily nebo ohrozily hodnoty statku.
- Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do terénních útvarů a městské zeleně je nutno dbát na to, aby nebyla změnami půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby a přírodních prvků v území ochranného pásma oslabena nebo porušena urbanistická kompozice, měřítko a silueta statku.
- V ochranném pásmu nelze umisťovat zařízení a stavby, které by svými důsledky narušovaly životní prostředí a stavební fondy statku (zejména znečišťováním ovzduší a vod, únikem škodlivých látek, hlukem, vibracemi, veškerými druhy záření, hromaděním odpadů apod.).
- Při veškeré nové výstavbě a přestavbě je třeba zvláště sledovat působení stavebních souborů a výškových objektů na terénních horizontech města, které se pohledově uplatňují ve vztahu k území statku.

Mimo to byly vyhlášeny vesnické památkové rezervace Stodůlky a Ruzyně které ochranná pásma nemají.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

Historické jádro Prahy jako památka UNESCO

Historické jádro Prahy se díky zapsání do Seznamu světového dědictví UNESCO dostalo mezi nejprestižnější a nejnavštěvovanější lokality – městské památkové rezervace ve světovém měřítku. Tuto

mezinárodní prestiž, která je uznáním nejvyšších kulturních hodnot a je také příčinou intenzivního turistického ruchu, je nutné Praze zachovat.

Oficiální název zapsané lokality zní: Historic Centre of Prague/ Praha - historické jádro města, v listopadu 1992 v Santa Fé byla zařazena mezi světové památky UNESCO lokalita zapsaná na seznamu UNESCO – historické jádro Prahy je dále nazýváno statek. Základním dokumentem tohoto aktu je ÚMLUVA O OCHRANĚ SVĚTOVÉHO KULTURNÍHO A PŘÍRODNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO přijatá na generální konferenci UNESCO 17. října až 21. listopadu 1972. Zde byl také definován pro účely úmluvy pojem „kulturní dědictví“. Pro případ PPR jde o „skupinu budov“, nebo také o „lokalitu“ definovanou jako:

- „skupina oddělených či spojených budov, které mají z důvodu své architektury, stejnorodosti či umístění v krajině výjimečnou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy“,
- „výtvořiny člověka či kombinovaná díla přírody a člověka a oblasti zahrnující místa archeologických nálezů mající výjimečnou světovou hodnotu z dějinného, estetického etnologického či antropologického hlediska“.

Závazky plynoucí z úmluvy:

Smluvní stát na sebe bere povinnost zabezpečit:

- označení,
- ochranu,
- zachování,
- prezentování,
- předávání tohoto kulturního dědictví dalším generacím.

Další závazky se týkají metod, kterými má stát uvedené požadavky realizovat a jak toto dědictví zpřístupnit veřejnosti formou informací. Podrobně jsou uvedeny ve jmenované úmluvě.

Smyslem ochrany je uchování kulturních hodnot, které na území Památkové rezervace v hlavním městě Praze vznikaly po staletí. Tyto hodnoty jsou zapsány v uměleckých, architektonických i urbanistických kvalitách městského prostředí.

Za památkovou ochranu historického jádra Prahy odpovídají podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, a zákona č. 367/1990 Sb., o obcích:

- Obvodní úřad pro Prahu 1; 2; 5; 7,
- Magistrát hl. m. Prahy,
- Ministerstvo kultury, Odbor památkové péče,
- Národní památkový ústav územní odborné pracoviště v hlavním městě Praze,
- Národní památkový ústav ústřední pracoviště.

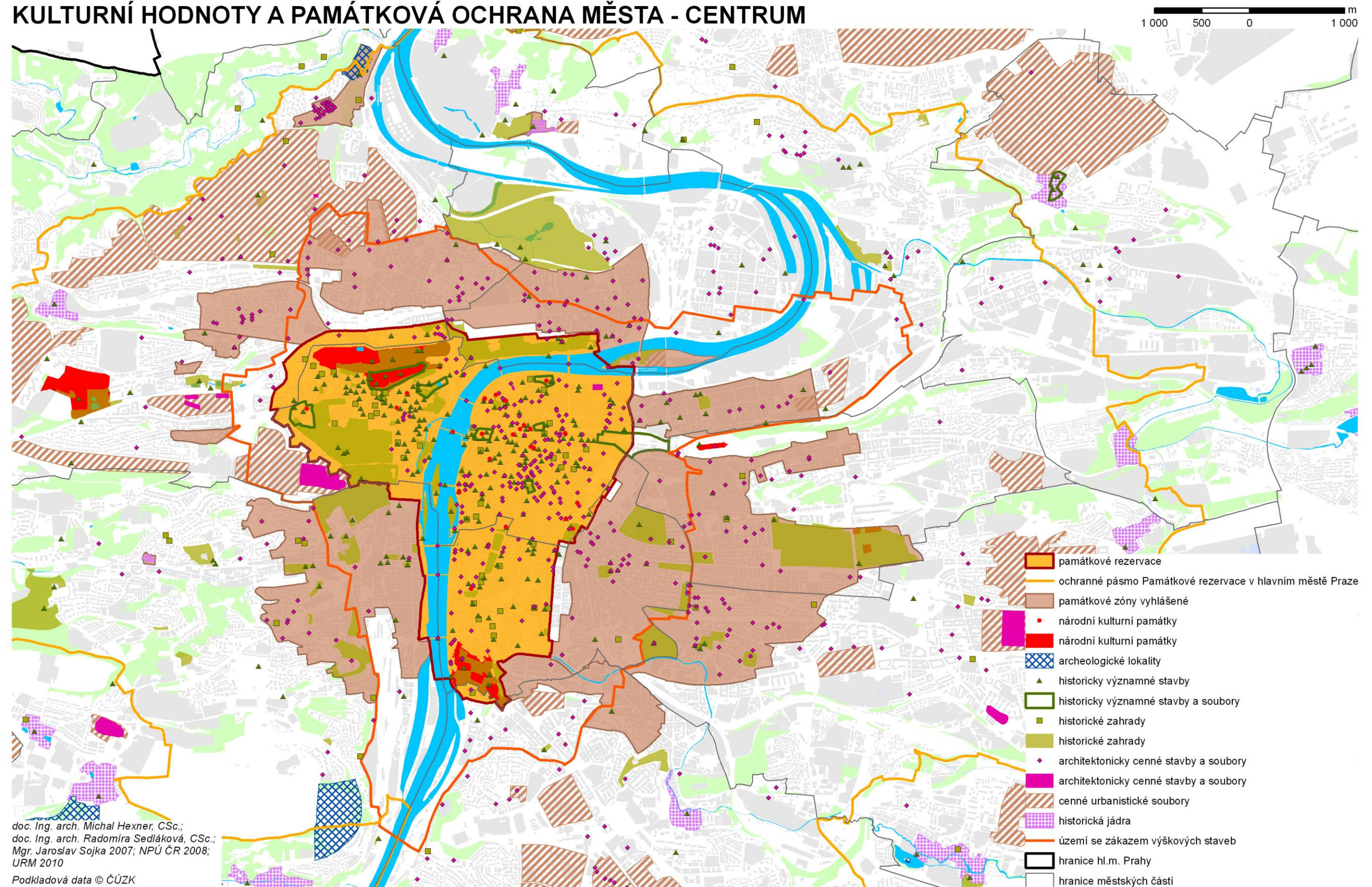
Statek Praha – historické jádro města se svým rozsahem kryje s územím, které bylo v roce 1971 prohlášeno vládou Památkovou rezervací v hlavním městě Praze (viz 66/1971 Sb., nařízení vlády České socialistické republiky ze dne 21. července 1971 o památkové rezervaci v hlavním městě Praze) a je s památkovou rezervací totožné, včetně ochranného pásma.

Vzhledem k významu území historického jádra Prahy došlo, jak již bylo zmíněno, k vytyčení jeho ochranného pásma, které se rozkládá na relativně velkém území města. Jednotlivá památkově chráněná území se tak mnohde překrývají. Například většina památkových zón se nachází na území ochranného pásma historického jádra Prahy a ochranná pásma národních kulturních památek se překrývají s územím památkové rezervace či jejího ochranného pásma.

Na území historického jádra Prahy a jeho ochranného pásma se nachází přes 2 000 památkově chráněných objektů, které jsou zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA - CENTRUM

Památkové zóny,

Neobyčejné kulturní hodnoty území města a stavebního fondu či infrastruktury nejsou soustředěny pouze v historickém jádru města, ale také v později vzniklých městských čtvrtích i v pozůstatcích původního vesnického osídlení. Pro ochranu těchto území byly v Praze vyhlášeny městské a vesnické památkové zóny.

Tato území požívají podobné památkové ochrany jako památkové rezervace. Památkovou zónu vyhláší Ministerstvo kultury. Jde o část města, která je historicky významná. K zajištění památkové ochrany zóny a jejího historického prostředí, které s architektonickými soubory, jednotlivými nemovitými kulturními památkami, strukturou pozemků, pozemními komunikacemi, vodními plochami, vodními toky, trvalými porosty a realizovanými kompozičními záměry vykazují významné kulturní hodnoty, mohou orgány státní památkové péče stanovit podmínky, které omezují stavební a jiné úpravy v zóně.

Tab. Památkové zóny v Praze – rozloha a rok prohlášení

Městské památkové zóny		
Praha 2 – Vinohrady, Žižkov, Vršovice	533	1993
Praha 4 – Nusle	95	1993
Praha 5 – Barrandov	112	1993
Praha 5 – Smíchov	220	1993
Praha 6 – Baba	13,5	1993
Praha 6 – Dejvice, Bubeneč, horní Holešovice	240	1993
Praha 6 – vilová kolonie Ořechovka	31,8	1991
Praha 6 – Staré Střešovice	6,6	2003
Praha 6 – Tejnka	7,6	2003
Praha 8 – Karlín	98	1993
Vesnické památkové zóny		
Praha 5 – osada Budáňka	1,52	1991
Praha 6 – Střešovičky	2,6	2004
Praha 7 – osada Rybáře	11,2	1991
Praha 8 – Staré Bohnice	8,3	1993
Praha 8 – Staré Ďáblice	8,2	1991
Praha 9 – Kralovice	58	1991
Praha 10 – Stará Hostivař	14	1993

Zdroj: koncept Management plánu Prahy

Nemovitě kulturní památky, Národní kulturní památky, ochranná pásma

Důsledná ochrana objektů, jejichž hodnota byla uznána zápisem do Ústředního seznamu kulturních památek Ministerstva kultury, je dalším ze základních principů památkové péče na území hlavního města Prahy. Obecně jsou kulturní památky chápány jako hmotný doklad vývoje společnosti, jako projev tvůrčích schopností člověka a v neposlední řadě i jako prostředník jednotlivých dějinných událostí nebo vážící se k osobnostem. Kulturní památkou může být jak nemovitá, tak movitá věc, ale i soubor kulturních statků a věcí.

Památkový fond v Praze je nesmírně cenný a rozmanitý z hlediska funkčního, typologického a stavebně-historického. Dokládají to jednotlivé obytné budovy i jejich celky, stavby sakrální, veřejně přístupné, jako jsou divadla, banky, hotely, úřady a další, industriální stavby a v neposlední řadě i drobnější objekty, jako jsou kašny či pomníky.

Památková péče na území hlavního města Prahy prošla v průběhu let svého formování mnohými proměnami jak z hlediska předmětu péče a názorového vývoje, tak i společenských priorit. V současné době je při péči o památkově chráněné objekty v popředí zájmu vysoká kvalita a profesionalita projekčních prací i vlastního provedení. Z hlediska památkové péče má zásadní význam respekt k hmotné substanti předmětného díla a snaha o maximální zachování autentických materiálů, konstrukcí i detailů uměleckořemeslného a uměleckého vybavení. Architektonický výraz a styl obnovovaného objektu je třeba zachovat v nedeformované a neredukované podobě. Autentický charakter historické stavby je dán i zachováním její dispoziční logiky a vnitřní prostorové organizace. Ve shodě s výše uvedenými požadavky se uplatňují mnohé konzervační a jiné odborné metody založené na kvalitně zvládnutých tradičních i moderních technologiích.

Od 90. let 20. století je výrazným jevem restaurátorská a projekční činnost při obnově jednotlivých památkově chráněných budov (nemovitých kulturních památek), od dílčích zásahů až po celkové adaptace objektů a jejich komplexů pro nové využití. Kromě příkladů zdařilých projektů se vyskytují i zásahy v historickém prostředí zcela nevhodné. Rostoucí tlak na komerční využívání objektů na území historického jádra vede k narušení a někdy až k nenávratnému poškození historické struktury objektů – dispozic, stavebních konstrukcí či detailů.

Nemovitě památkově chráněné objekty na území hlavního města Prahy:

Tab. Počty zapsaných nemovitých památek na území hlavního města Prahy

	Národní nemovitě kulturní památky	Kulturní nemovitě památky
Historické jádro Prahy	25	1354
Území hlavního města Prahy (celkem)	35	2080

Zdroj koncept Management plánu Prahy

Předmětem památkové ochrany jsou nejen nemovitě kulturní památky, ale i okolí, kde se nacházejí a které by nemělo být narušeno. Ze stávajících národních kulturních památek mají plošně vymezené ochranné pásmo tyto objekty a areály:

- na území historického jádra Prahy Pražský hrad, Vyšehrad, Národní divadlo, Národní muzeum, Novoměstská radnice,
- v jeho ochranném pásmu Vítkov, Bílá Hora a Hvězda.

Památkový fond na území hlavního města Prahy kromě toho zahrnuje několik desítek tisíc movitých předmětů a jejich souborů, které jsou rovněž prohlášeny za kulturní památky.

Památkový fond za celou Českou republiku je evidován v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky vedeném Národním památkovým ústavem, který v současnosti přistoupil k aktualizaci fondu a reidentifikaci památkových objektů. Každý památkově chráněný objekt bude podroben zkoumání a jeho vymezení na mapovém podkladu bude aktualizováno.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

Archeologické dědictví

Archeologické pozůstatky jsou v mnoha případech jedinými dochovanými doklady kulturních hodnot města, jeho urbanistického růstu a vývoje architektury. Rozšiřují naše poznání o kulturu dávno minulou a prohlubují naše znalosti i povědomí kontinuity kulturního rozvoje společnosti. Jsou nenahraditelnou hodnotou srovnatelnou s národními poklady. Proto musí být intenzivně chráněny.

V souladu se současnými trendy větší ochrany archeologických památek, zdůrazněných i přijetím Maltské konvence, k níž se Česká republika připojila v roce 1998, je nezbytné klást podstatně větší důraz na ochranu archeologických terénů a jejich zachování na původním místě.

- Na lokalitách není možné provádět plošně rozsáhlé zemní zásahy (budování nových podzemních prostorů), včetně archeologického výzkumu. Výjimkou mohou být pouze partie nadloží recentního charakteru, jejichž rozsah je přesně specifikován v režimu dané lokality.
- Nové objekty na významných lokalitách je možné budovat pouze nepodsklepené.
- Umístění liniových staveb (zřizování nových inženýrských sítí) bude vždy konzultováno s archeology Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v hlavním městě Praze, případně s odborníky z Archeologického ústavu Akademie věd, v Praze. Platí zásada, že pokud je možné vést novou liniovou stavbu mimo vyhlášenou lokalitu byť delší trasou, je dané území nedotknutelné.
- Pro opravy inženýrských sítí platí povinnost využít trasy a rozsah stávajících liniových staveb.
- Na vyhlášených lokalitách mohou být stanoveny různé rozsahy možného stavebního zásahu dle specifík dané lokality (takzvaný režim plochy).

zdroj: koncept Management plánu Prahy

2.4.4. OCHRANA URBANISTICKÝCH HODNOT

Ochrana panoramatických hodnot města

Obraz Prahy je postaven na jedinečném uskupení dominant (především věží) v kontextu jejího krajinného utváření. Ochrana a regulace dalšího prostorového vývoje města musí být založena na porozumění estetických a kompozičních principů, na nichž je chráněný obraz vybudován, nově navrhovaná zástavba musí být ve jménu zachování těchto principů korigována na základě modelového posuzování, a to již ve fázi přípravné dokumentace.

Kompozice staropražských dominant a jejich výšky odrážejí význam těchto staveb. Jejich poloha není náhodná a souvisí s utvářením celkové kompozice města. Pro působení dominant je zásadní nejen jejich celková výška. Důležitou roli hrají také vzájemné prostorové vztahy a vztah k výšce okolní zástavby.

V historickém jádru jsou výškovými stavbami především věže sakrálních nebo obranných staveb. Tedy stavby mimořádného charakteru a významu. Výšky těchto staveb mají tři základní, pro estetický účinek stěžejní parametry: celkovou výšku včetně zastřešení, výšku vlastní stavby od země po římsu a vlastní formu stavby a jejího zastřešení. Podobu historické dominanty ani její rozměry není možné dávat do přímé paralely s novodobě chápanými výškovými stavbami.

Pro uchování hodnot souvisejících s vedutou města je nutné:

- dodržet existující princip kompozice historického města a jeho vizuálního kontextu,
- nenarušit výškou ani objemem stávající proporci zástavby v městské krajině,
- zachovat pohledové vztahy historického jádra a okolí včetně dálkových průhledů do krajiny za městem,
- v případě záměru umístit panoramaticky výraznou stavbu projevující se ve vedutě v místech, kde to stávající legislativa umožňuje, brát v úvahu význam těchto míst v městské struktuře,
- posuzovat hodnoty vedut nejen v souvislosti s výškovými stavbami, ale také v kontextu možných změn charakteru střešní krajiny obecně,
- dokončit regulaci střešní krajiny v podrobnosti potřebné jak pro vlastní historické jádro a jeho kontaktní území, tak pro pohledově exponované vzdálenější části města.

Negativní vizuální dopad na vnímání okolní krajiny z historického jádra mohou mít nové budovy nevhodných rozměrů dokonce i ve vzdálenostech 10 až 15 km od středu města (viz příloha č. 15 Pohledové horizonty a pohledově exponovaná území).

Zásadním doporučením územně analytických podkladů hlavního města Prahy je proto přijmout regulativy pro umísťování výškových a objemných staveb, které mohou potenciálně ohrozit kvalitu prostorové scény Prahy.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

Ochrana urbanistické struktury města

Urbanistická struktura prodělala během historického vývoje města Prahy mnoho proměn. Z hlediska kulturních hodnot je nejcennější fyzické zachování kontinuálního vývoje urbanistické struktury od raného středověku po současnost. Tím, že se zachovala původní rostlá struktura města v takovém rozsahu, je Praha zcela jedinečná, a proto je nutné tuto hodnotu chovat. Určitý druh ochrany si zaslouží také nověji vzniklé části města nejen z technických důvodů, ale rovněž z důvodů uchování kulturních hodnot, které s sebou urbanistická struktura a charakter zástavby dané lokality nese. Praha tak chrání svůj charakter jako komplex stále se rozvíjející struktury města s respektem a zodpovědností ke kulturním hodnotám vzniklým v průběhu jejího celého rozvoje.

Území města je podle charakteru zástavby rozděleno na území rozvojové, transformační, stabilizované a nerozvojové.

- V rozvojovém území je nutné regulovat míru využití území, výškovou a prostorovou regulaci a plochy zeleně.
- V transformačním území je nutné tyto parametry stanovit podobně, navíc je nutné tato území přizpůsobit novým funkcím.
- Ve stabilizovaném území je možné pouze zachování, dotvoření a rehabilitace stávající urbanistické struktury bez možnosti další rozsáhlé stavební činnosti.
- V nerozvojovém území je možné pouze zachování stávajících staveb bez možnosti další stavební činnosti. Případně u stávajících trvalých staveb je možné za jistých podmínek objekty stavebně.

zdroj: koncept Management plánu Prahy

2.4.5 NEGATIVNÍ VLIVY NA KULTURNÍ HODNOTY MĚSTA

Neúměrná exploatace území

Nově prosazované záměry developerů často působí nevyvážené či nevhodné využití území (nevhodné funkce, nevhodná urbanistická struktura, neúměrné intenzity). Nové záměry je proto nutné napojit na zdroje kapacitní hromadné dopravy a koncipovat tak, aby nenarušovaly stávající obytné hodnoty, rekreační potenciál, urbanistické a kulturní hodnoty daného místa.

Využití území není často v souladu:

- s koncepcí dopravy, přičemž největší preferenci by měla mít městská hromadná doprava, zvláště metro, tramvaj a železnice. To znamená, že kapacitní rozvojová či transformační území a záměry by měly navazovat na uvedené dopravní systémy a neměly by indukovat nárůst individuální automobilové dopravy. Nové záměry však často počítají s masivní individuální automobilovou dopravou a s velmi kapacitními parkingy, které do území přivádějí další automobilovou dopravu a tím znehodnocují kulturní prostředí zejména v historickém jádru města.
- Využití území často narušuje:
- obytné hodnoty a rekreační potenciál území. To se týká zejména souvisejících veřejných prostranství, která by neměl provoz, indukovaná doprava včetně zásobování nijak obtěžovat, jak je tomu často v okolí velkých nákupních center apod.,
- urbanistické a kulturní hodnoty okolí nadměrným objemem, výškou a měřítkem nově navrhovaných staveb podobně jako ukazují některé již realizované záměry v historickém jádru Prahy.

Obr. Vizualizace záměru přestavby bloku „Koruna“ na Václavském náměstí. Návrh necitlivě zasahuje do struktury a charakteru zástavby, odporuje zásadám památkového urbanismu

Obr. Studie přestavby bloku „Koruna“ – řez. Z vyobrazení jsou patrné nepříznivé dopady na urbanistickou strukturu a míru zastavění území

Potlačení městského parteru

Záměry developerů mají často za následek, že realizace objektů se uzavírají do sebe a izolují se zcela od okolního městského prostředí. Důvodem jsou zřejmě požadavky investorů na bezpečnost provozu a ostrahu objektu.

Nevhodnými realizacemi tohoto druhu se snižuje kulturní hodnota města spočívající mimo jiné v uspokojování jeho společenských funkcí na veřejném prostoru.

Foto I přes vysokou architektonickou úroveň je novostavba Danube House v Karlíně z hlediska kulturních hodnot nepříznivá, neboť objekt postrádá parter otevřený městu a nenabízí přátelské městské prostředí

Foto Objekt Light house v Holešovicích nenabízí městu žádný parter. Uzavírá se sám do sebe

Nevhodná transformace urbanistické struktury vnitrobloků

Nově prosazované záměry developerů mívají v kombinaci s nedůsledným uplatněním zásad památkové péče za následek transformace vnitrobloků objektů s tím, že vnější slupka – uliční fasáda objektu – je zachována. Jde o tzv. „fasádismus“. Dochází tak ke kulturním ztrátám zejména v chráněných územích památkových rezervací nebo památkových zón.

Nevhodnými realizacemi tohoto druhu se snižuje kulturní hodnota města spočívající mimo jiné v uspokojování jeho společenských funkcí na veřejném prostoru.

Foto Příklad „fasádismu“ – průčelí továrny Tatra Smíchov sice zůstalo zachováno, bohužel ale nebyla využita možnost zachování tohoto průmyslového dědictví v podobě alespoň částečné rekonstrukce závodu

Nepříznivé demolice dispozic objektů za neporušenou fasádou – jev zvaný fasádismus, narušuje hodnoty PPR, je přímo v rozporu s posláním památkové péče a statutem památky UNESCO – objekt ČSOB na rohu Příkop a Panské ulice

Narušení archeologických terénů vlivem nesprávné dokumentace staveb

Rozhodující je umístění vzhledem ke kategoriím území s archeologickými nálezy (ÚAN I až ÚAN IV) tyto kategorie jsou veřejně zpřístupněny na serveru NPÚ,

Nevhodnými zásahy do archeologického terénu může dojít k nevratným ztrátám kulturních hodnot vývoje osídlení.

Narušení panoramatických hodnot vlivem prosazování špatně umístěných nebo neúměrně objemných staveb, případně objektů neúměrné výšky

Rozhodující je vliv navrhované zástavby na prostorovou scénu jako celku, dále historické dominanty, kulturní hodnoty a měřítko okolní zástavby a střešní krajinu

Využití území může narušit panoramatické hodnoty města:

- necitlivým umístěním vzhledem k významným pohledovým osám prostorové scény města,
- neúměrným objemem, či výškou vzhledem k historickým dominantám, ať již přírodním nebo stavebním,
- nevhodným zásahem do kulturních hodnot okolní zástavby, nevhodnými proporcemi a měřítkem,
- nevhodným zásahem a potlačením hodnoty střešní krajiny (vikýře, střešní okna, ploché střechy v historické zástavbě, navyšování dvorních traktů, apod.) zejména v historickém jádru Prahy, památkových rezervacích a zónách a také ve stabilizovaném území v lokalitách s charakteristickými urbanistickými a architektonickými hodnotami (čtvrť blokové zástavby, vilové čtvrti apod.).

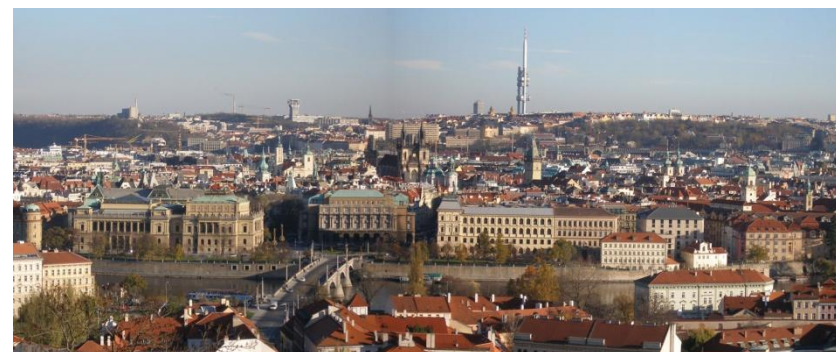

Foto Nepříznivé dopady některých novodobých dominant na hodnoty historického jádra při pohledu z Pražského hradu: Havlíčkův Penzijní ústav v zákrytu s Týnským chrámem, telekomunikační budova a televizní věž v Mahenových sadech na Žižkově

Nepříznivé sčítání pohledů na objekty v různých vzdálenostech. Vyšehrad a sídliště Bohnice s převýšenými objekty

Problémy městského interiéru

Tyto problémy mohou způsobit doplňkové stavby, dočasné stavby, městský mobiliář, reklama, sloupy a troleje, dopravní značky

Kulturní hodnoty městského prostoru mohou být narušeny:

- doplňkovými a dočasnými stavbami, jako jsou prodejní stánky, kiosky občerstvení a venkovní office restaurace při letních zahrádkách, obslužné objekty MHD, čekárny apod. Tyto stavy bývají zpravidla unifikovány a jejich design vzniká nezávisle na prostředí, v němž jsou nakonec uplatněny. To vede často k nesouladu jejich měřítka a forem s okolním prostředím. Nevhodná bývá taky jejich nadměrná koncentrace v komerčně výhodných lokalitách, jako je např. Václavské náměstí nebo Národní třída.
- ne vždy vhodným a umístěním prvků městského mobiliáře, jako jsou telefonní budky svými technickými výtvarně strohými formami, lavičky, sloupy veřejného osvětlení, které bývají vzhledem k drobnému měřítku zástavby převýšené apod.
- nevhodným zásahem a potlačením kulturních hodnot města se stávají sloupy nesoucí troleje kolejové MHD, jejich četnost a umístění nerespektujícím okolní zástavbu, dále množství svislých dopravních značek apod.

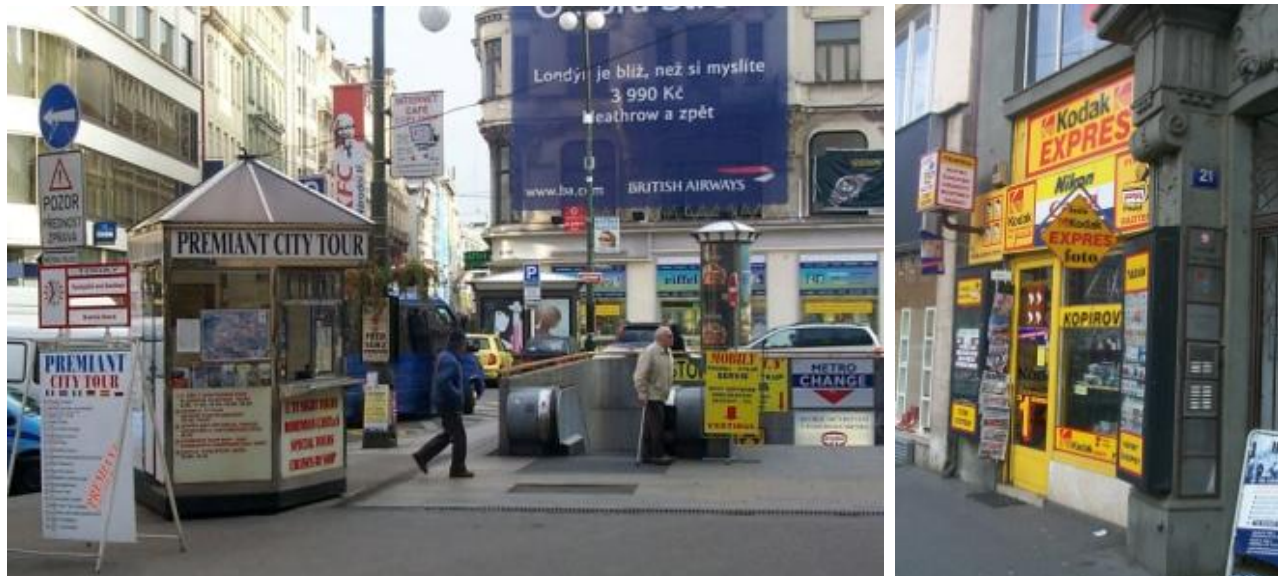

Foto Stánky, reklamy, cedule a dopravní značky rozmístěné bez ladu a skladu degradují uliční prostor Národní třídy

Foto Reklamní tabule narušující svoji uniformitou a necitlivými proporcemi genia loci Národní třídy

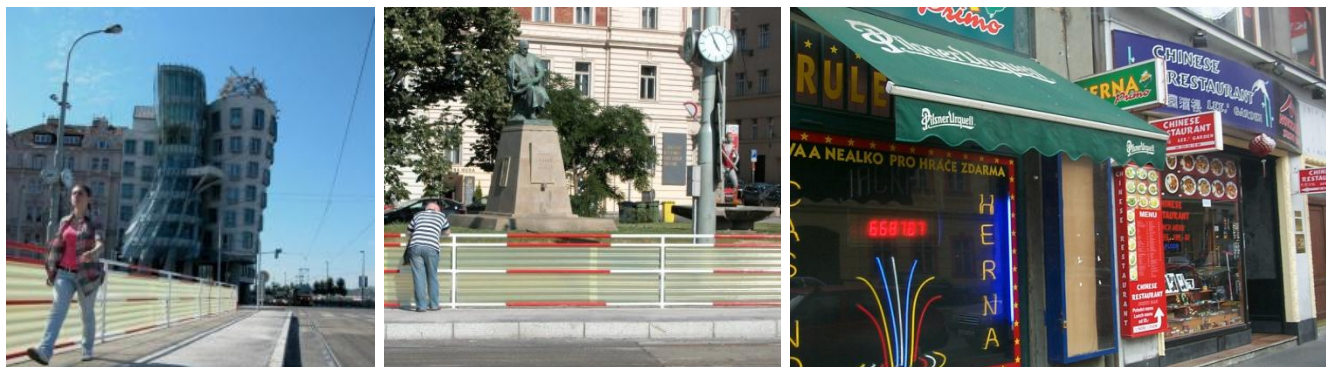

Foto Příklady nevhodného prvku městského mobiliáře. Červenobílé zebrové zábradlí se žlutým vlnitým laminátem je výsměchem prostředí PPR. V pozadí Tančící dům a Jiráskův pomník.

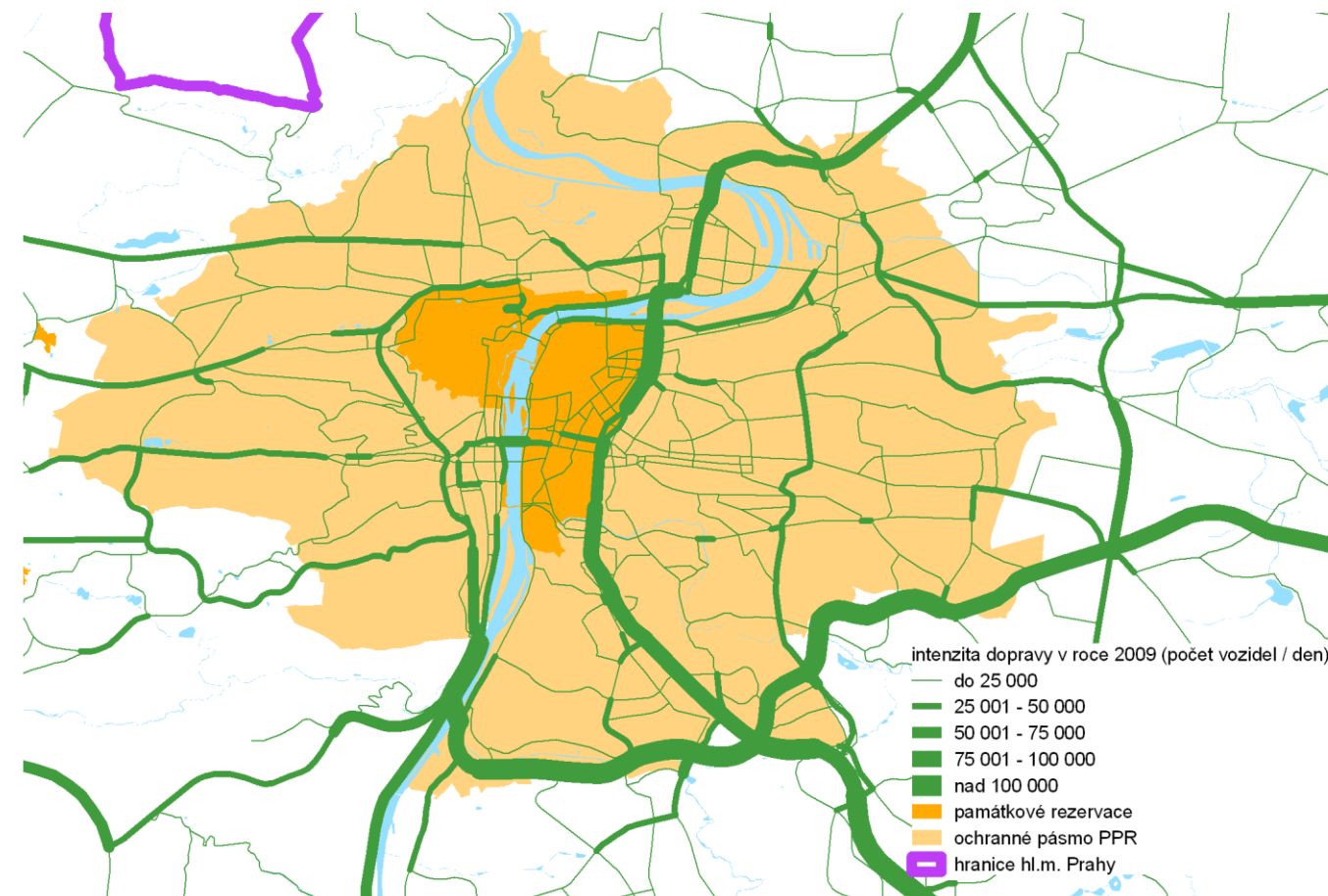
Foto Špatně aplikovaná reklama přehlazuje vizuální vjem z prostředí pražské památkové rezervace na Národní třídě

Vlivy dopravy a dalších znehodnocujících prvků

Doprava díky narůstající intenzitě a její další aspekty jako zařízení pro dopravu – koleje, parametry tvarového řešení dopravních ploch, znečištění ovzduší – hluk, prach a chemické složení exhalátů způsobuje bariérový efekt v území, snižuje kvalitu bytového fondu i městských prostorů, snižuje estetiku prostředí a znehodnocuje jeho kulturní kvalitu.

- Kapacitní komunikace, které jsou i v centru města často zcela nevhodně zatíženy tranzitním provozem, jsou bariérami v území, vyžadující často mimoúrovňová křížení zejména s pěším provozem. Podchody a nadchody snižují komfort pěší dopravy a jsou nepřátelské zejména vůči starším a nemocným spoluobčanům i matkám s kočárky a malými dětmi. Dále tyto komunikace s neúměrnými koncentracemi individuální automobilové dopravy podstatně snižují obytné kvality okolních staveb i veřejných prostorů včetně jejich potenciálu krátkodobé rekreace.
- Nevhodným zásahem do kulturních hodnot města bývá vlastní dopravní zařízení – koleje zasahující v obloucích až k nárožím staveb, parametry tvarového řešení křižovatek a šířky jízdních pruhů, které nekorespondují s historickým prostředím drobného měřítka a narušují jej neúměrnými poloměry připojovacích pruhů, široké jízdní pruhy omezují chodníky a snižují obytný komfort městského prostoru apod.
- Nepříznivým vlivem na životní prostředí města v širším okolí kapacitních komunikací jsou poluce, zejména hluk, prach, a plynné exhaláty, jejichž chemické složení má vliv na urychlenou erozi kulturních a stavebních hodnot.

Obr. Intenzita dopravy

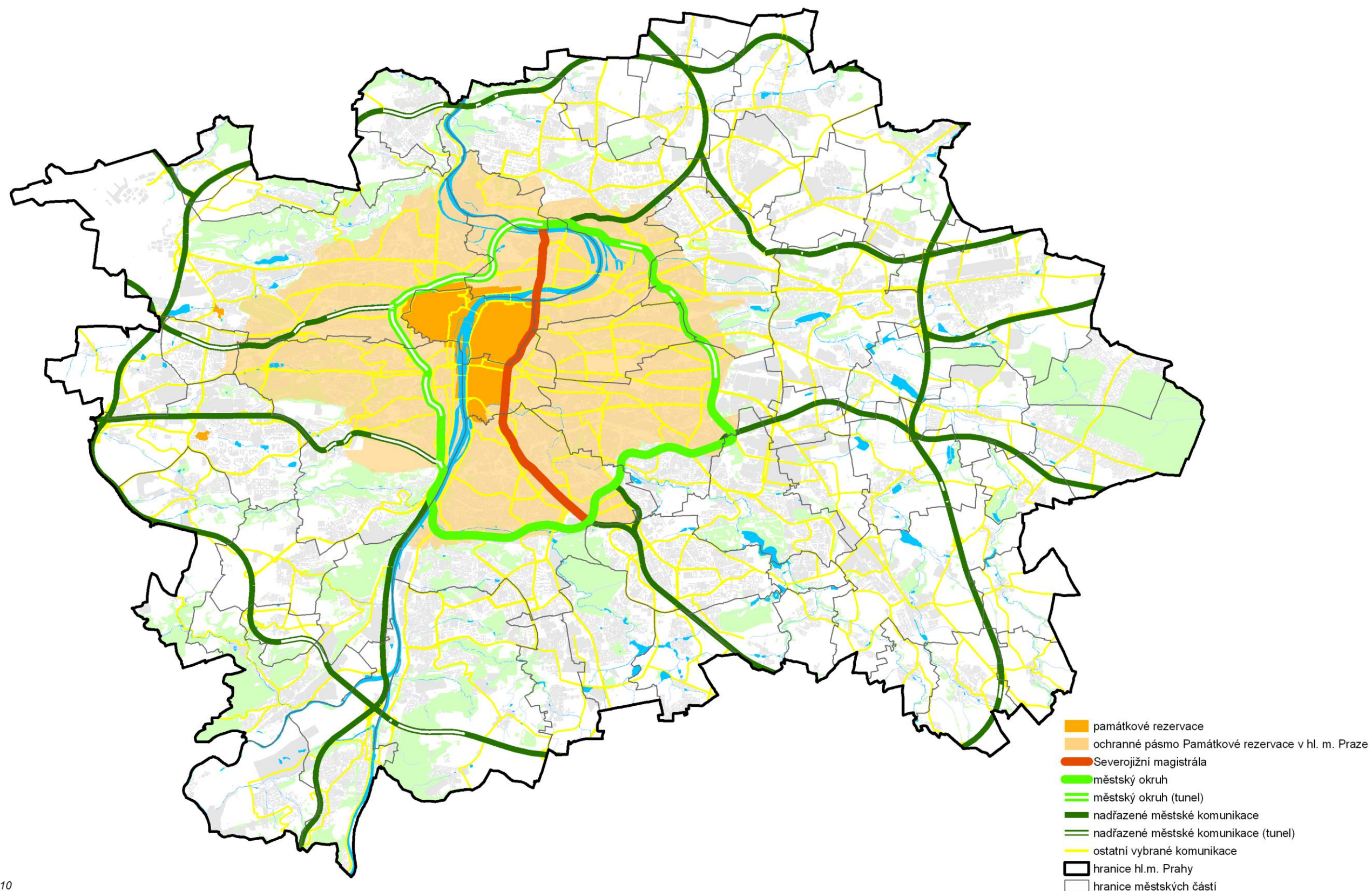
Zdroj TSK Praha 2009

Z uvedeného je zřejmé, že negativní vlivy dopravy jsou způsobeny zejména její neúměrnou intenzitou v centru města, která je patrná z předchozího obrázku.

Tento problém bude z části vyřešen dokončením městského okruhu, zejména jeho severozápadního kvadrantu, který umožní snížit intenzitu dopravy na severojižní magistrále, jak ukazuje následující schéma A3.

VÝZNAMNÉ MĚSTSKÉ KOMUNIKACE A PAMÁTKOVÁ OCHRANA

2 000 1 000 0 2 000 m

URM 2010
Podkladová data © ČÚZK

Nedostatečná účinnost nástrojů prostorové regulace

V procesu přípravy území, územního rozhodování, přípravy staveb i stavebního řízení někdy dochází ke znehodnocení kulturních hodnot území či staveb, přestože tyto hodnoty jsou konkrétně chráněny právními předpisy. Tento jev se odehrává na celém území Prahy, historické jádro nevyjímaje a je způsoben vysokými cenami pozemků (často předraženými) a snahou developerů o co největší exploataci území, které pro svůj záměr za tuto cenu získali. Tento jev může bohužel působit nenávratné ztráty kulturních hodnot města, a proto je nutné zvyšovat účinnost opatření k jejich ochraně.

K ochraně a regulaci kulturních hodnot zástavby v hlavním městě Praze slouží obecně platné nástroje z titulu stavebního zákona, nástroje územního plánu, OTPP, nástroje pořízené hlavním městem Praha a nástroje pořízené krajem Praha a jsou podrobněji specifikovány v těchto požadavcích:

- Požadavky územního plánu:** Kulturní hodnoty Prahy bývají často narušovány nedostatečným uplatněním urbanistické koncepce zakotvené v **REGULATIVECH FUNKČNÍHO A PROSTOROVÉHO USPOŘÁDÁNÍ ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, přílohy č. 1 Opatření obecné povahy č.6/2009**, které vydalo Zastupitelstvo hlavního města Prahy příslušné podle § 6 odst.5 písm. c) zákona č.183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), za použití § 43 a § 55 odst. 2 stavebního zákona, § 171 a následujících zákona č.500/2004 Sb., správní řád, § 13 a přílohy č.7 vyhlášky č.500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve spojení s ustanovením § 188 odst. 4 stavebního zákona usnesením č.30/86 ze dne 22. 10. 2009 změnu Z1000/00 Územního plánu sídelního útvaru hl. m. Prahy. Zejména jsou nedostatečně uplatňovány zásady **odd. 8 „Míra využití území a prostorové uspořádání“** uvedené v těchto odstavcích:
 - (odst. 3) Ve stabilizovaném území (kde) není stanovena míra využití území; z hlediska limitů rozvoje je možné pouze zachování, dotvoření a rehabilitace stávající urbanistické struktury bez možnosti další rozsáhlé stavební činnosti.
 - (odst. 8) Území se zákazem výškových staveb je stanoveno v optickém kontaktu s Památkovou rezervací hl. m. Prahy a slouží k ochraně výrazných kulturních hodnot struktury historické zástavby hlavního města a dochovaného panoramatu jádra města.
 - (odst. 9) Stávající výšková hladina může být v tomto území překročena pouze drobnými výškovými dominantami, jejichž přípustnost posoudí stavební úřad v územním řízení.
 - (odst. 11) Uvnitř ochranného pásma památkových rezervací je nutno každou výškovou stavbu posuzovat v územním řízení vždy jednotlivě zejména vůči vltavské kotlině a vlastnímu historickému jádru, v charakteristických panoramatických pohledech určených stavebním úřadem a příslušným úřadem památkové péče.
 - (odst. 12) Všechny výškové stavby vně ochranného pásma památkových rezervací musí být vždy posuzovány jednotlivě v územním řízení v charakteristických panoramatických pohledech určených stavebním úřadem.
 - (odst. 13) Pro dochovaná historická jádra bývalých samostatných obcí je stanovena jednotná výšková regulace maximálně dvě nadzemní podlaží a šikmá střecha s možností využití podkroví. Tento výškový regulativ je platný do doby schválení podrobnější územně plánovací dokumentace pro předmětná území.

Důvodem nedostatečného uplatňování uvedené koncepce územního plánu je skutečnost, že není správně interpretována, rozhodnutí je na stavebním úřadu.

- Požadavky vyhl. 26/1999 MHMP.** Podobně neúčinně bývají uplatňovány zásady VYHLÁŠKY č. 26/1999 Sb. hl. m. Prahy, o obecných technických požadavcích na výstavbu v hlavním městě Praze, ve znění nařízení č. 7/2001 Sb. hl. m. Prahy, resp. nařízení č. 26/2001 Sb. hl. m. Prahy, resp. nařízení č. 7/2003 Sb. hl. m. Prahy, resp. nařízení č. 11/2003 Sb. hl. m. Prahy, nařízení č. 23/2004 Sb. hl. m. Prahy a nařízení č. 2/2007 Sb. hl. m. Prahy zejména **Čl. 4 - Umísťování staveb, odstavce:**
 - (1) Při umísťování staveb a jejich začleňování do území musí být respektována omezení vyplývající z právních předpisů chránících veřejné zájmy³), 4) a předpokládaný rozvoj území, vyjádřený v územně plánovací dokumentaci, popřípadě v územně plánovacích podkladech. **Umístění staveb a míra zastavění pozemku musí odpovídat urbanistickému a architektonickému charakteru prostředí** a požadavkům na zachování pohody bydlení a zdravého životního prostředí. Umístěním stavby a jejím následným provozem nesmí být nad přípustnou míru obtěžováno okolí, zejména v obytném prostředí a ohrožována bezpečnost a plynulost provozu na přilehlých pozemních komunikacích a na dráhách.
 - (3) Při umísťování staveb se musí v souladu s mimořádným kulturně historickým významem a přírodním potenciálem města chránit a výrazně uplatňovat památkové rezervace a zóny, památkové

stavby a soubory, archeologické památky, přírodní plochy a prvky. Musí se vytvářet vhodná urbanistická, architektonická a provozní vazba na existující nebo plánované veřejné plochy.

- (7) Zvyšování staveb je nepřipustné tam, kde by mohlo navrhovanými úpravami dojít k narušení původních architektonických hodnot daného místa nebo k narušení architektonické jednoty celku (např. souvislé zástavby v ulici).

Důvodem nedostatečného uplatňování koncepce uvedené vyhlášky je skutečnost, že není správně interpretována, rozhodnutí je na stavebním úřadu.

- Požadavky metodických materiálů pořízených hlavním městem Prahou**

Josef HOLEČEK: Metodika pro posuzování nástaveb, půdních vestaveb a ochranu střešní krajiny, Praha 2001. Rada hl. m. Prahy vzala na vědomí nařízení ředitele Magistrátu hlavního města Prahy dne 30. 10. 2001 č. 9426A (projednáno komisí Rady HMP pro památkovou péči 17. 9. 2001).

NAŘÍZENÍ ŘEDITELE Magistrátu hlavního města Prahy č. 21 / 2001, vydané dne 1. listopadu 2001 – ukládá Odboru památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy postupovat při výkonu své činnosti v souladu se zásadami a principy obsaženými v metodice.

Metodika se podrobněji zabývá ochranou a kvalitní opravou střech, střešních partií historických objektů, podkrovních prostorů, historických krovových konstrukcí i z vnějšku viditelným **tvárováním střech**. Vychází ze složité a mnohvrstevnaté pražské střešní krajiny a snaží se odpovědět na otázku, jaký přístup, způsob obnovy či detailní zásah je vhodný, správný či přípustný na určitém objektu a v konkrétním místě (**jak například mají vypadat vikýře, kam lze umístit střešní okna apod.**). Metodika se snaží zahrnout i další nároky, které souvisejí s adaptací podkrovního prostoru (např. tvaroslovné řešení nových osvětlovacích prvků) a problematiku nástaveb objektů, kdy je k danému objektu dostavována i část fasády.

Důvodem nedostatečného uplatňování koncepce uvedené metodiky je skutečnost, že není správně interpretována, rozhodnutí je na OKP MHMP.

Josef HOLEČEK: Metodika pro realizaci novostaveb a přístaveb ve vnitroblocích, Praha 2001

Radě hlavního města Prahy byla předložena pro informaci dne 27. 11. 2001 (č. 9885).

Metodika se věnuje vnitroblokům na území hlavního města Prahy, jejich zástavbě (ať už formou přístavby, vestavby, nástavby objektů či zastřešení dvorů), dále dvorním fasádám (včetně oken, dveří apod.), různým architektonickým dílům (schodiště, křídla historických budov, dvory, pavlače). Speciální kapitola je věnována pasážím a průchodům. Dokument tedy vychází z několika základních typů stavebních intervencí do této části městské struktury a z několika základních typů zástavby, respektive vnitřní struktury bloku. Pro rozlišení území je použit klasifikační systém dokumentového souboru navazujícího na „Koncepci“ s názvem „Specifické rozdělení památkově chráněných území“ a je popsána vhodnost toho kterého zásahu v zástavbě určitého typu.

Důvodem nedostatečného uplatňování uvedené metodiky MHMP je skutečnost, že tato metodika má pouze informativní charakter, není závazná.

Jan SEDLÁK: Metodika přístupu k zásadám řešení městského interiéru na území památkových rezervací a památkových zón, Praha 2001

Radě hlavního města Prahy byla předložena pro informaci dne 24. 7. 2001 (č. 1194).

Metodika se neomezuje pouze na popis ochrany existujícího stavu městského interiéru formou zachování či opravy, ale je také souborem zásad pro jejich utváření v rámci všech památkových rezervací a zón v hlavním městě Praze. Dokument je založen na dvou pohledech – urbanistickém a architektonickém, s přihlédnutím k lokálním specifikům daných území.

V rovině architektonické jde o popis spolupůsobících prvků interiéru, jako jsou materiály a řešení povrchů, partery domů a obchodní portály, osvětlení, mobiliář, zařízení a prvky reklamy, prvky zeleně, výtvarné a technické prvky. V urbanistickém pojetí se zabývá způsobem řešení a uspořádání typologických součástí prostoru (chodník, vozovka, loubí, průchody a pasáže, výška parterů okolních domů, umístění jednotlivých prvků interiéru apod.), tedy jeho prostorovou kompozicí. Metodika obsahuje také typologickou diferenciaci interiéru města, pokus o vytváření určitých modelů, pro něž je možné stanovit obecnější zásady. Závěrem metodika aplikuje obecný model na různé typy území, prostorů a prvků na území hlavního města Prahy.

Důvodem nedostatečného uplatňování uvedené metodiky MHMP je skutečnost, že tato metodika má pouze informativní charakter, není závazná.

SYSTÉM KLASIFIKACE ÚZEMÍ A OBJEKTŮ:

Jan SEDLÁK: Specifické rozdělení památkově chráněných území pro účely vypracování analyticko-regulativních popisů a map památkové ochrany, Praha 2001

Radě hlavního města Prahy bylo předloženo pro informaci dne 11. 12. 2001 (č. 0080), projednáno komisí pro památkovou péči. Dokument obsahuje systém klasifikace objektů a územních jednotek v historickém jádru Prahy podle míry přípustnosti stavebního zásahu a přípustné míry transformovatelnosti. Obsahuje také právní analýzu stanovených klasifikací a definic z hlediska jejich použitelnosti.

Důvodem nedostatečného uplatňování uvedené metodiky MHMP je skutečnost, že tato metodika má pouze informativní charakter, není závazná.

Jan SEDLÁK: Analyticko-regulativní plány, Praha 2001

Analyticko-regulativní popisy a mapy památkové ochrany obsahují přehled všech nemovitých kulturních památek v památkově chráněných územích, přehled a základní charakteristiku památkových rezervací a památkových zón, způsob jejich právní a památkové ochrany, vyhodnocení zpracované územně plánovací dokumentace a plánů ochrany. Členění území v grafické příloze bylo provedeno i v digitalizované podobě. Na základě zpracování Specifického rozdělení památkově chráněných území byly vypracovány tzv. Analyticko-regulativní popisy a mapy památkové ochrany.

Důvodem nedostatečného uplatňování uvedené metodiky MHMP je skutečnost, že tato metodika má pouze informativní charakter, není závazná.

„INTEGROVANÝ KRAJSKÝ PROGRAM SNIŽOVÁNÍ EMISÍ A ZLEPŠENÍ KVALITY OVZDUŠÍ NA ÚZEMÍ AGLOMERACE HLAVNÍ MĚSTO PRAHA“ - opatření ke snížení emisní a imisní zátěže z automobilové dopravy zejména, Důsledně uplatňovat požadavek nezvyšování míry využití funkčních ploch v oblastech s překročením imisních limitů“ (t.j. území celého historického jádra města, zejména v okolí severojižní magistrály) dle následující tabulky uvedené v tomto závazném dokumentu:

Tab. Opatření ke snížení emisní a imisní zátěže z automobilové dopravy

Skupina 1: Opatření ke snížení emisní a imisní zátěže z automobilové dopravy	
Opatření / Úkol	Zajistí
1.11. Omezování zdrojů a cílů automobilové dopravy	
Optimalizovat kapacity funkčních ploch územního plánu hl. m. Prahy s cílem dosažení imisních limitů na celém území Prahy	Útvar rozvoje hl. m. Prahy ve spolupráci s Odborem ochrany prostředí MHMP
Důsledně uplatňovat požadavek nezvyšování míry využití funkčních ploch v oblastech s překročením imisních limitů	Odbor ochrany prostředí MHMP
Připravit návrh novelizace legislativy hl. m. Prahy, obsahující podmínky pro umísťování dopravně významných objektů	Odbor stavební MHMP ve spolupráci s Odborem ochrany prostředí MHMP
Důsledně uplatňovat požadavek na nezvyšování míry využití funkčních ploch v oblastech s překročením imisních limitů	Odbor ochrany prostředí MHMP
Připravit návrh novelizace legislativy hl. m. Prahy, obsahující podmínky pro umísťování dopravně významných objektů	Odbor stavební MHMP ve spolupráci s Odborem ochrany prostředí MHMP

Zdroj Integrovaný krajský program snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší na území aglomerace hlavního města Prahy

Důvodem nedostatečného uplatňování koncepce uvedené metodiky je skutečnost, že není správně interpretována, rozhodnutí je na OKP MHMP.

zdroj: URM

Vandalismus a poškozování fondů

Nemalé škody na kulturních hodnotách města způsobují lidé. Tyto hodnoty poškozují buď záměrně, nebo z nevědomí, lhostejnosti a nedbalosti. Množí se počet záměrných útoků na stavební fondy a kulturní artefakty ať již fyzickým poškozováním, jako je sprejství, nebo i mechanickou destrukcí, jakou je rozbíjení soch apod. Nápravu je nutné hledat nejen v postihování těchto činů účinnými tresty, ale zejména v prevenci - výchovou ke společenské kultuře a zodpovědnosti. Nízká kulturní úroveň společnosti je také příčinou poškozování staveb i městského mobiliáře nelegálními výlepy plakátů či poutačů apod. Velký problém, který výrazně ovlivňuje kulturní hodnoty města, je znečišťování ploch veřejných prostorů ať již různými odpady nebo dokonce exkrementy.

Nedostatečná či neodborná péče o stavební fondy a zeleň

Nízká úroveň projektové činnosti, špatné provádění nebo nedostatečná údržba staveb způsobují trvalé ztráty na kulturním dědictví podobně jako nedostatečná či nevhodná volba druhovosti zeleně, nedostatečná či nevhodná údržba a náhradní výsadba zeleně. Těmto nešvarům je nutné bránit především zvyšováním odbornosti investorů a investičních útvarů, projektantů i prováděcích firem klíčovou podmínkou je sofistikovaná metodika, úroveň užitých postupů a materiálů a v neposlední řadě systematické financování obnovy a údržby stavebního (???) fondu.

Péče o nemovité kulturní památky a obecně o stavební fond jsou ovlivněny dohledem odborných orgánů památkové péče a stavebních úřadů. Ne vždy je vyvíjen dostatečný tlak na vlastníky nemovitostí na provedení nutné údržby a renovace objektů. Těmto nedostatkům nezabránila ani veřejně přístupná databáze zanedbaných nemovitostí. Proto je nutné najít účinné prostředky k zabránění devastace kulturních hodnot stavebního fondu vlivem nedostatečné péče.

Problémem ve stávající údržbě ploch zeleně je časté oddělování zahradnických prací a úklidových prací. Dále je problematická péče o plochy místního významu na území městských částí. Chybí průběžná obnova vegetačních prvků a dochází tak k destrukci všech kosterních dřevin vysázených v jednom časovém období. Nové dosadby jsou často nekoncepční a nerespektují historickou kompozici prostoru, především systém průhledů a kompozičních os. Zároveň je třeba udržovat kontinuitu druhového složení nových výsadeb respektující dobu vzniku každého historického objektu tak, aby byla zachována autenticita ploch zeleně. V tomto roce zastupitelé schválili novou koncepci péče o zeleň, která nahradí koncepci stávající z roku 1996, již ne zcela vyhovující. Nová koncepce by měla umožnit lepší financování péče o plochy zeleně. Dokument například dělí zeleň do tří kategorií podle intenzity údržby, dosud to byly čtyři skupiny. Dokument dále navrhuje, aby zelené plochy, spravované dosud technickou správou komunikací nebo dopravním podnikem byly převedeny na městské části.

Foto Příklad nedostatečné údržby zeleně, stromořadí v Ječné ulici

Foto Příklad neudržovaného objektu velké kulturní hodnoty, stav hrozí zánikem - č.p. 276 Liboc. Novorenesanční vila čistých forem, konec 19. století

Podkapitola 2.4.5 Negativní vlivy na kulturní hodnoty města je proti UAP 2008 upravena a doplněna o nové poznatky. Jde o nově uspořádaný sumář těchto vlivů zejména z hlediska součinnosti orgánů během přípravy staveb a o vlivy nekulturního jednání společnosti.

Vývoj od r. 2008

Od r. 2008 došlo k novému vytýčení hranice památkové rezervace Národním památkovým ústavem, průběh této hranice, který byl odsouhlasen MK ČR a předán URM protokolárně, byl zakreslen ve výkresech UAP 2010. Dále byl zdokumentován dosud nesledovaný jev –válečné hroby a pietní místa – zakreslením cca 5 000 pozic do mapy 9 a 9a. Nově koncipovaný obsah této kapitoly včetně map vychází z posledních známých skutečností a byl doplněn o nové poznatky popsané v analytické části poslední verze Management plánu Prahy z listopadu 2009.

SWOT – KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA MĚSTA**SILNÉ STRÁNKY** (stávající příznivé charakteristiky prahy)**OBECNÉ**

- v podstatě neporušená urbanistická struktura nejen historického jádra města – (Památková rezervace v hlavním městě Praze (PPR) - zapsané na Seznamu světového dědictví UNESCO), ale i v dalších částí města, zejména městských památkových zón – čtvrtí 19. století, zahradních měst a vilových čtvrtí 20. století; zčásti zachovaná urbánní struktura jader historických obcí
- relativně vysoká míra zachování stavebního fondu v historickém jádru, v městských památkových zónách, částečně i v jádrech historických obcí
- velká míra zachování významných historických objektů vysoké kulturní a architektonické hodnoty, včetně uměleckých objektů vhodně dotvářejících autentické prostředí města
- četné zachování historických objektů kulturního a vzdělávacího charakteru, tradiční existence vysokoškolských zařízení v historickém jádru města podporující pestrost a diverzitu městského prostředí

SPECIFICKÉ

- vysoká míra diverzity (měřítkové i výrazové různorodosti) zachovaných objektů v historickém jádru Prahy, které dokumentují širokou škálu uměleckých slohů a pestrost funkčního využití v časové kontinuitě od románského období po současnost
- cenná různorodost dosud zachovaných prvků historického městského mobiliáře a některých ostatních detailních prvků městského interiéru
- vysoký standard projektů a rekonstrukcí památkových objektů
- přísné posuzování orgány státní památkové péče jak rekonstrukcí, tak i navrhovaných demolice památkových objektů a také novostaveb uvnitř památkových ochranných pásem
- vysoká úroveň archeologických průzkumů na území historického jádra Prahy, nárůst získávaných informací díky zlepšování technické a metodické stránky záchranných výzkumů

SLABÉ STRÁNKY (stávající rizikové a negativní charakteristiky prahy)**OBECNÉ**

- nedostatečná účinnost regulativů pro umístování výškových staveb a objemových dominant v celém městě
- narušování střešní krajiny nástavbami objektů a půdními vestavbami, které znehodnocují vizuální scénu města
- dosavadní přístup k archeologickému dědictví na území Prahy se omezuje převážně na provádění záchranných archeologických výzkumů, není respektována priorita zachování archeologických památek na místě výskytu v netknutém stavu
- znehodnocování památek v důsledku kriminality a vandalství

SPECIFICKÉ

- vysoká koncentrace pracovních příležitostí v historické části města vyvolávající velké nároky na dopravní obsluhu
- nadměrná zátěž historického jádra města individuální automobilovou dopravou
- nadměrná zátěž historického jádra tramvajovou dopravou zejména v místech přestupů
- úbytek trvale bydlících v centru města, který snižuje autenticitu prostředí
- neúměrné přestavby bloků a dvorní vestavby, které zvyšují míru využití území a znehodnocují urbanistické hodnoty města nerespektováním historického prostředí města
- nevyvážená kvalita péče o městské parky a veřejné prostory
- neúměrná komercializace veřejných prostorů (např. tzv. Zlatého kříže)
- vysoká koncentrace turistů na malé, úzce vymezené části historického jádra města, která je tak vystavena neúměrnému zatížení (Královská cesta)
- špatný stav infrastruktury a technických zařízení některých historických budov, který vede k rychlé degradaci objektů, ale může vést i k jejich vážnému ohrožení po stránce konstrukční
- problém tzv. fasádismu, kdy dochází k faktické demolici celého objektu a ponechání pouze uliční fasády – nenávratná ztráta vnitřní struktury staveb

PŘÍLEŽITOSTI (stávající a pravděpodobné budoucí příznivé vnější vlivy)**OBECNÉ**

- umístování některých centrálních funkcí (např. banky, sídla velkých firem) mimo historické jádro města
- širší nabídka turistických cílů a tras - i ve Středočeském kraji - jako předpoklad pro rozptýlení toku turistů na širší území

SPECIFICKÉ

- rozvoj nedestruktivních metod archeologického zkoumání a jejich využití v praxi

OHROŽENÍ (stávající a pravděpodobné budoucí rizikové a negativní vnější vlivy)**OBECNÁ**

- enormní zájem investorů vedoucí k razantním zásahům do stavební struktury zejména v historickém jádru Prahy (PPR), ale i v přilehlých památkových zónách
- tlak na zvyšování automobilového provozu s negativními důsledky na památky
- tlak investorů na využití archeologicky cenného podzemí zejména v historickém jádru Prahy pro stavební aktivity a funkce, které se nedaří prosadit nad zemí
- nepříznivé přírodní vlivy (zejména povodně), které mohou narušovat stavební památkový fond

SPECIFICKÁ

- tlak na další zahušťování zástavby na území historického jádra Prahy zastavováním historických nádvoří a vnitrobloků
- přesunutí tradičních vysokoškolských zařízení do vnějšího pásma města v důsledku komercializace historického jádra Prahy
- časté nerespektování autentické podoby historických budov při nové úpravě fasád, použití nevhodných a netradičních materiálů

PROBLÉMY K ŘEŠENÍ - KULTURNÍ HODNOTY A PAMÁTKOVÁ OCHRANA

Řešitelné nástroje územního plánování

- Přetížení historického jádra města a některých dalších památkově chráněných zón dopravou s jejími negativními důsledky na chráněné hodnoty
- Nedostatečná prostorová regulace pro využití transformačních a rozvojových území s hrozbou znehodnocení vizuálního působení a panoramatických hodnot historického jádra města i významných historických objektů mimo ně
- Nedostatečná ochrana historické a pro zachování krajinného rázu důležité zeleně ve městě (ostrovy, svahy lemující údolí Vltavy a příčných údolí)
- Nedostatečná ochrana a respektování hodnot archeologických památek
- Příliš velký rozsah ploch sloužících výhradně dopravní infrastruktuře na území historického jádra a chráněných území, některá dopravní řešení necitlivá k těmto cenným územím

Mimo kompetenci územního plánování

- Neexistence site-managera, způsobující nedostatečnou koordinaci postupu dotčených orgánů a organizací při ochraně kulturních hodnot města
- Nedůsledné uplatňování přijatých zásad a postupů orgány s rozhodující pravomocí při nové výstavbě i rekonstrukcích objektů, které jsou zakotveny v územně plánovací dokumentaci, územně plánovacích podkladech a souvisejících legislativních normách, jakož i v oborových dokumentech orgánů památkové péče (nedostatečná stavební kázeň)
- Příliš velká koncentrace turistických aktivit na malém území historického jádra Prahy (Královská cesta, Karlův most), která má za následek přetížení dotčeného území se všemi negativními důsledky
- Příliš pomalý postup realizace dopravních staveb, které by mohly ulehčit historickému jádru města, kde je soustředěno největší množství kulturně významných objektů, jako je dokončení okruhů, realizace druhých vestibulů metra apod
- Stále se zvyšující koncentrace škodlivin v ovzduší (plynů i prachových částic), které urychlují stárnutí materiálů historických a kulturně významných objektů
- Nedostatečné čištění města mající způsobující víření a sedání prachu na památky
- Velká populace ptactva, zejména holubů, jejichž trus způsobuje destrukci památek
- Trvajících vandalismus a sprejství znehodnocující kulturní památky
- Znečišťování města odpadky a výkaly s velmi negativním vlivem na vnímání kulturního prostředí města a jeho historického jádra

Doporučení pro územní plán

- Návrhem nového dopravního řešení umožnit postupný útlum automobilové dopravy v centru, zejména v historickém jádru Prahy a nahradit jej městskou hromadnou dopravou (dále jen MHD). A navrhnout omezení individuální hromadné dopravy a nové výstavby hromadných garáží.
- Návrhem koncepce dopravy v historickém jádru Prahy umožnit zvýšení standardu cestování MHD, pohodlí cestování i nástupu do prostředků MHD, zmenšit vzdálenosti mezi stanicemi a zlepšit její pokrytí na území historického jádra.
- Ověřit možnost a navrhnout redukce ploch sloužících výhradně dopravní infrastruktuře v historickém jádru města, navrhnout humanizaci prostorů souvisejících s touto infrastrukturou.
- Návrhem koncepce dopravy umožnit snižování škodlivých emisí a jejich vliv na centrální oblast města.

- Navrhnout účinný systém prostorové regulace, který vyloučí další zahušťování zástavby v historickém jádru Prahy a omezí výstavbu výškových a hmotových dominant, které by dále znehodnocovaly vizuální působení území Památkové rezervace v hlavním městě Praze i působení jejich historických dominant.
- Navrhnout způsob ochrany urbanistické struktury v chráněných územích před necitlivými přestavbami bloků a dvorními vestavbami, které zvyšují míru využití území a znehodnocují urbanistické hodnoty města nerespektováním historického prostředí města.
- Vymezit striktně nezastavitelná území na místech, která mají význam pro zachování krajinných hodnot vizuálního rámce PPR a dalších významných území a objektů, jejichž spolupůsobení s kulturními hodnotami města je nenahraditelné. Jde zejména o krajinné dominanty (jako např. Dívčí hrady, Vidoule) a pohledově exponované zelené svahy (jako např. Troja – Velká skála)..

Odkazy na jevy ÚAP (seznam jevů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
A005	Památková rezervace včetně ochranného pásma
A006	Památková zóna včetně ochranného pásma
A008	Nemovitá kulturní památka, popřípadě soubor, včetně ochranného pásma
A009	Nemovitá národní kulturní památka, popřípadě soubor, včetně ochranného pásma
A010	Památka UNESCO včetně ochranného pásma
A013	Historicky významná stavba, soubor
A014	Architektonicky cenná stavba, soubor
A014/01	Architektonicky cenná stavba, soubor
A014/02	Příklady realizovaných staveb
A016	Území s archeologickými nálezy
A016/01	Území s archeologickými nálezy
A016/02	Významné archeologické plochy
A019	Místo významné události
A113	Ochranné pásmo hřbitova, krematoria
A113/02	Pietní místa a válečné hroby

Odkazy na výkresy (seznam výkresů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
1	Hodnoty území
2	Limity využití území
5	Širší vztahy
9	Kulturní hodnoty a památková ochrana města
9a	Kulturní hodnoty a památková ochrana města - centrum

Indikátory (seznam indikátorů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
56	Počet nemovitých kulturních památek
57	Počet registrovaných archeologických nálezů

Přílohy

Téma 11.10 Cenné a pozoruhodné Urbanistické soubory z hlediska urbanistického vývoje, založení, architektura a kompozice, Doc. Ing. arch. Michal Hexner, CSc., Praha, 2007

Téma 13 - Historicky významné stavby a soubory, Mgr. Jaroslav Sojka, Praha, 2007

Téma 14 - Architektonicky cenné stavby a soubory, Doc. Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc., Praha, 2008

Téma 19 - Místo významné události v Hlavním městě Praze, Doc. PhDr. Václav Ledvinka CSc., Praha, 2007

Reference

Stanovisko k Zásadám územního rozvoje kraje hlavní město Praha, Ministerstvo kultury ČR, 2008

Stav k Management plánu historického jádra Prahy, Národní památkový ústav ČR, Územní pracoviště Praha, 2008

Reference

Územně analytické podklady hl. m. Prahy, URM, 2008

Územní plán sídelního útvaru hlavního města Prahy, ÚRHMP, 1999 a ve znění platných změn a úprav